

Alenka Sedlar Špehar

DEJAVNOSTI V PROSTORU

Teoretične osnove za naravovarstvene
tehnike

Alenka Sedlar Špehar

DEJAVNOSTI V PROSTORU

**Teoretične osnove za naravovarstvene
tehnike**

BIC Ljubljana
Ljubljana 2025

Naslov:

Dejavnosti v prostoru – teoretične osnove za naravovarstvene tehnike

Izobraževalni program:

srednje strokovno izobraževanje naravovarstveni tehnik

Modul:

ekosistemi, dejavnosti v prostoru in ekoremediacije

Avtorica:

Alenka Sedlar Špehar

Strokovna recenzentka:

Mojca Strgar

Lektorica:

Rozalka Mohorič

Tehnični pregled in ureditev:

Mojca Jevnikar

Slike:

Alenka Sedlar Špehar in splet

Slika na naslovnici:

Alenka Sedlar Špehar

Založnik:

Biotehniški izobraževalni center Ljubljana

Ljubljana, marec 2025

Elektronska izdaja

Dostopno na: <https://hyieft-fouty-burm.yolasite.com/>

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

[COBISS.SI-ID228979715](#)

ISBN 978-961-6915-26-7 (PDF)

KAZALO VSEBINE

1	VAROVANJE NARAVE	5
2	KMETIJSTVO	9
2.1	BIOTSKA RAZNOVRSTNOST KMETIJSKE KULTURNE KRAJINE	9
2.2	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU KMETIJSKE DEJAVNOSTI.....	17
3	GOZDARSTVO	19
3.1	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU GOZDARSTVA.....	22
4	LOVSTVO	26
4.1	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU LOVSKE DEJAVNOSTI	31
5	UPRAVLJANJE Z VODAMI	33
5.1	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI PRI UPRAVLJANJU Z VODAMI	35
6	RIBIŠTVO	38
6.1	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU SLADKOVODNEGA RIBIŠTVA	41
6.2	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU MORSKOVODNEGA RIBIŠTVA.....	43
7	UREJANJE OKOLJA IN PROSTORSKO NAČRTOVANJE	45
7.1	VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU UREJANJA PROSTORA OZIROMA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA	47
8	VIRI	52

Kazalo tabel

Tabela 1: Naravovarstvene smernice so podane z usmeritvami	7
Tabela 2: Pregled neposrednega in posrednega varstva narave	7
Tabela 3: Primerjava intenzivnega in ekstenzivnega kmetijstva	11
Tabela 4: Seznam nekaterih avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin.....	13
Tabela 5: Funkcije gozda.....	19
Tabela 6: Posebni statusi gozda	20
Tabela 7: Kategoriji gozdnih rezervatov	21
Tabela 8: Delitev divjadi.....	27
Tabela 9: Upravljalci divjadi	27
Tabela 10: Razlika med CPVO in PVO v postopkih varstva okolja.....	46

Kazalo slik

Slika 1: Mozaična kulturna krajina	9
Slika 2: Steljničnik	9
Slika 3: Ptice kulturne krajine.....	10
Slika 4: Način kmetovanja vpliva na biodiverzitetu.....	11
Slika 5: Ohranjanje posebnih kulturnih struktur.....	13
Slika 6: Slovenske avtohtone živalske pasme	14
Slika 7: Ukrepi na traviščih	15
Slika 8: Pravilna košnja travišč za ohranjanje živalskih vrst	16
Slika 9: Visokodebelni travniški sadovnjak.....	18
Slika 10: Očiščen melioracijski jarek na Ljubljanskem barju	18
Slika 11: Raznodobni sestoji gozda	20
Slika 12: Plemeniti listavci	23
Slika 13: Plodonosne rastlinske vrste	24
Slika 14: Slike varovanih vrst hroščev	24
Slika 15: Varovane vrste ptic	25
Slika 16: Slike močvirskih živalskih vrst	25
Slika 17: Ureditev večjega njivskega kompleksa z jerebičjimi remizami	29
Slika 18: Umetna zasaditev fazanje remize v obliki pasov	29
Slika 19: Remiza za malo divjad	29
Slika 20: Račja remiza.....	29
Slika 21: Vrste, ki potrebujejo zveznost vodotokov	36
Slika 22: Umetni spodmol.....	36
Slika 23: Vzdrževanje vodnih teles zaradi varstva vrst	37
Slika 24: Pregledna karta spodnjedravskega ribiškega območja	38
Slika 25: Cipridne vrste.....	40
Slika 26: Salmonidne vrste	40
Slika 27: Čapljica.....	41
Slika 28: Detritno dno s pridnenimi organizmi	43
Slika 29: Koridor (modri pas) označuje mesto ribolova tudi v nočnem času	43
Slika 30: Območja Nature 2000 (rdeče oznake) imajo poseben ribolovni režim.....	44
Slika 31: Vidiki trajnostnega razvoja	45
Slika 32: Trajnostno zeleno mesto.....	45
Slika 33: Živali v mestu.....	48
Slika 34: Pazimo na svetlobno onesnaževanje	48
Slika 35: Pticom, ki gnezdijo na daljnovodih, grozi nevarnost	49
Slika 36: Nadhod omogoča živalim prehod čez oviro.....	50

1 VAROVANJE NARAVE

V 3. členu Zakona o ohranjanju narave (ZON s kasnejšimi spremembami)) je okolje definirano kot del narave, kamor seže ali bi lahko segel vpliv človekovega delovanja. Narava je sestavljena iz medsebojno uravnoteženih odnosov in vplivov živih bitij med seboj in z njihovimi habitati.

Zakon o ohranjanju narave je bil od sprejetja leta 1999 večkrat dopolnjen. Zadnja novela (2025) je prinesla nekatere pomembne posodobitve sistema varstva narave, med drugim okrepljene ukrepe za obvladovanje invazivnih tujerodnih vrst, dodatne postopke ocene tveganja ter administrativne spremembe pri izvajanju naravovarstvenih postopkov.

Narava se ohranja z ohranjanjem naravnega ravnovesja. Kadar se zaradi človekovega ravnanja in posegov ali včasih zaradi opustitve ravnanja naravno ravnovesje poruši, je narava ogrožena. Naravno ravnovesje je porušeno, ko poseg uniči številčno ali kakovostno strukturo življenjske združbe rastlinskih in živalskih vrst, okrni ali uniči njihove habitate, uniči ali spremeni sposobnost delovanja ekosistemov, prekine medsebojno povezanost posameznih ekosistemov ali povzroči precejšnjo osamitev posameznih populacij (ZON, 3. člen).

Varstvene usmeritve

- usmerjajo rabo ali izkoriščanje prostora in naravnih virov.
- posegi morajo ohranjati naravno razširjenost habitatov, specifične strukture in procese.

Varstveni režimi

- vključuje popolno ali delno omejevanje posegov, dejavnosti in ravnanja;
- **splošna prepoved** - minimalni standardi ravnanja do narave;
- **posebna prepoved** - omejitev lastninske pravice.

Razvojne usmeritve

- spodbujajo dejavnosti in ravnanje, ki so za ohranjanje narave koristne.

Viri slik: 1 – lasten; 2 –Vidic idr. 2021, 40; 3 -- lasten

Glavni namen varstva narave je usmerjati, omejevati in preprečevati posege ter ravnanja, ki bi lahko porušila naravno ravnovesje ali poškodovala oziroma uničila naravne vrednote in biotsko raznovrstnost. Varstvo narave se izvaja z varstvenimi usmeritvami, varstvenimi režimi, razvojnimi usmeritvami ter z različnimi ukrepi ohranjanja narave.

Ohranjanje narave je **skrb** in obveznost **vseh resorjev in sektorjev** ter posameznikov. Tudi kot posamezniki lahko prispevamo k ohranjanju narave z:

- trajnostno rabo naravnih virov,
- sonaravnim poseganjem v prostor ter
- izvajanjem ukrepov varstva narave.

Na ohranjanje biotske raznovrstnosti imajo največji vpliv dejavnosti, kot so kmetijstvo, gozdarstvo, lov, ribištvo, vodno gospodarstvo, energetika, industrija, promet, urbanizacija, turizem in rekreacija.

Sektorji, ki pokrivajo posamezne dejavnosti, morajo pri načrtovanju svojih dejavnosti upoštevati zahteve varstva narave ter v načrte vključevati ukrepe za ohranjanje ali doseganje ugodnega stanja vrst, habitatnih tipov in naravnih vrednot. Pri tem morajo upoštevati naravovarstvene smernice, ki jih izdaja Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (ZRSVN).

Posegi v prostor in naravo se načrtujejo v skladu z zakonodajo s področja urejanja prostora, varstva okolja in ohranjanja narave, predvsem na podlagi **Zakona o urejanju prostora** (ZUreP-3), **Zakona o varstvu okolja** (ZVO-2) ter **Zakona o ohranjanju narave** (ZON). Pri načrtovanju posegov pripravljavci prostorskih aktov in projektov preverijo naravovarstvene podatke v informacijskih sistemih varstva narave, kot je **Naravovarstveni atlas**, ki vsebuje podatke o varovanih območjih, naravnih vrednotah in drugih pomembnih območjih ohranjanja narave. Na podlagi teh podatkov lahko pridobijo osnovne naravovarstvene usmeritve.

Varstvene in razvojne usmeritve se določajo za različna območja in sestavine narave, kot so:

- posebna varstvena območja Natura 2000,
- ekološko pomembna območja,
- habitatni tipi,
- naravne vrednote,
- varovalni gozdovi in gozdni rezervati ter
- poplavna območja.

Varstveni režimi, ki opredeljujejo prepovedi in omejitve ravnanja, se določajo za zavarovana območja, naravne vrednote, posamezne prosto živeče vrste ter njihove habitate.

Naravovarstvene smernice izdaja Zavod Republike Slovenije za varstvo narave (v nadaljevanju ZRSVN). Vsebujejo splošne in konkretne usmeritve za načrtovanje posegov v prostor in rabo naravnih dobrin ter za ohranjanje naravnih vrednot, habitatov in vrst.

Tabela 1: Naravovarstvene smernice so podane z usmeritvami

Splošne usmeritve:	Konkretne usmeritve:
<ul style="list-style-type: none"> - Niso konkretizirane in niso namenjene neposredni uporabi priposameznem posegu. - Usmerjajo načrtovanje in iskanje rešitev, ki v čim večji meri ohranjajo naravo, biotsko raznovrstnost ter naravne vrednote. - Uporabljajo se predvsem v fazi priprave planov, programov in prostorskih aktov. 	<ul style="list-style-type: none"> - Priporočila za konkretni poseg ali območje. - Določajo pogoje in priporočila za izvedbo načrtovanega posega ali dejavnosti. - Izdajo se, ko so znani podatki, kje in kdaj se bodo posegi izvajali.

Ukrepi varstva narave so pravila in dejavnosti za ohranjanje narave, ki jih izvajajo država, lokalne skupnosti, upravljavci zavarovanih območij ter drugi deležniki. Največ ukrepov je predvidenih za zavarovana območja, naravne vrednote, habitatne tipe in ogrožene vrste.

Zakon o ohranjanju narave (ZON s spremembami) določa neposredne in posredne ukrepe varstva narave.

Tabela 2: Pregled neposrednega in posrednega varstva narave

Neposredno varstvo:	Posredno varstvo:
<ul style="list-style-type: none"> - pogodbeno varstvo: pogodba o varstvu ali skrbništvu - začasno zavarovanje - zavarovanje z ustanovitvijo zavarovanega območja - obnovitev narave - označitev v naravi - omejitve v naravi (varstveni režimi) - omejitve ogledovanja in obiskovanja 	<ul style="list-style-type: none"> - vključevanje v načrte rabe naravnih dobrin in urejanja prostora - naravovarstveno soglasje - dovoljenje za posege v naravi - naravovarstvene smernice - presoja vplivov planov - presoja sprejemljivosti vplivov posegov na naravo - odprava škodljivih posledic - spremljanje stanja (monitoring) - naravovarstvene akcije in ozaveščanje javnosti

Naloge

1. Dopišite, ali gre za varstvene, razvojne usmeritve ali varstveni režim.

_____ Prepovedano je kurjenje odprtega ognja.

_____ Priporočena je ročna košnja po semenjenju rastlin.

_____ Naravni spomenik naj se praviloma ohranja v obstoječi rabi, ki potekati na sonaraven način, da ne ogroža obstoja naravne vrednote.

_____ Prepovedana je gradnja železnice čez naravni spomenik.

2. Kaj prikazuje slika?

Vir: lasten

3. Na strani Ministrstva za kulturo poiščite varstveni režim izbrane kulturne dediščine.

4. V Naravovarstvenem atlasu poiščite naravno dediščino in zapiši varstvene usmeritve.

5. Ali gre za splošno ali konkretno naravovarstveno usmeritev?

- _____ Z naravnimi vrednotami je treba ravnati tako, da ne ogrozimo njihovega obstoj.
- _____ Posegi se izvajajo na naravni vrednoti, če ni drugih prostorskih ali tehničnih možnosti za izvedbo dejavnosti.
- _____ Na geomorfološki naravni vrednoti izvajamo dejavnost v obsegu in na način, da se ne uniči ali bistveno spremeni lastnost, zaradi katere je pridobila status naravna vrednota.
- _____ Na drevesni naravni vrednoti izvajamo poseg tako, da ne uničimo vitalnost in ne poslabšamo zdravstveno stanje drevesa.
- _____ Zemeljska dela se na naravni vrednoti izvaja tako, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je vrednota dobila status.
- _____ Raziskovanje mineralnih surovin je možno v takem obsegu in na način, da se ohranjajo lastnosti, zaradi katerih je tak del narave opredeljen za naravno vrednoto.
- _____ Odpadkov in drugega materiala se ne odlaga na naravni vrednoti.

2 KMETIJSTVO

Po Zakonu o varstvu kulturne dediščine (2008, čl. 3) je kulturna krajina definirana kot nepremična dediščina. Gre za odprt prostor z naravnimi in ustvarjenimi sestavinami, čigar strukturo, razvoj in uporabo pretežno določajo človekovi posegi in dejavnosti.

Njeni bistveni sestavni deli so antropogeni habitati njiv, steljnikov, sadovnjakov, gozdni otoki, travišča, močvirja, manjše skupine drevja in grmovja, obmejki itd. Visoko biodiverzitetno imajo ekstenzivni suhi in vlažni travniki, ekstenzivni pašniki, visokodebelni sadovnjaki, tradicionalno gojeni vinogradi itd. Vsak izmed teh habitatnih tipov kmetijske kulturne krajine predstavlja pomemben življenjski prostor velikemu številu vrst, ki so se prilagodile oz. izkoristile možnosti, ki jih je ustvaril človek.

Za obstoj te krajine je tako nujno ustrezno vzdrževanje specifičnih lastnosti, struktur in procesov s trajnostno in tradicionalno kmetijsko prakso.

Slika 1: Mozaična kulturna krajina
Vir: lasten

Slika 2: Steljnik
Vir: Shutterstock 2003–2024a

2.1 BIOTSKA RAZNOVRSTNOST KMETIJSKE KULTURNE KRAJINE

V Sloveniji predstavlja kmetijska kulturna krajina življenjski prostor številnim redkim in ogroženim vrstam. Le s pravilnim delovanjem v prostoru bomo še naprej ohranjali ogrožene rastline (kukavičevke, močvirska logarica, velikonočnica ...) in živali (strašničin mravljiščar, kačji pastirji, nižinski urh ...).

Eden od kazalnikov stanja kmetijske krajine je tako imenovani indeks ptic kmetijske krajine. Popis se izvaja od leta 2007 pod okriljem Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (v nadaljevanju DOPPS). V ta namen se evidentira 32 gnezdil kmetijske kulturne krajine, med katerimi je 16 vrst, ki se navezujejo na različne tipe travišč in 16 vrst, ki so

vezane na bogato strukturirano, pretežno ekstenzivno mozaično kulturno krajino (na sliki 3 so ogrožene vrste označene z rdečo barvo).

Slika 3: Ptice kulturne krajine
Vir: Shutterstock 2003–2024b

Ptice vzdržujejo naravno ravnovesje, saj se prehranjujejo s škodljivci (med vzrejo mladičev – oportunisti). Predvsem so koristne ujede, ki ohranjajo število glodavcev. Ne pozabimo na njihov blagodejni učinek petja in bližine.

V Sloveniji je veliko negativnih trendov, ki vplivajo na zmanjševanje biotske pestrosti na travinju:

- zmanjševanje obsega trajnih travnikov na račun opuščanja košnje (povod za sukcesijo) in zaradi urbanizacije, gradnje cest ter druge infrastrukture,
- intenzifikacija travnikov z gnojenjem ter s pogosto in prezgodnjo košnjo zmanjšuje biotsko diverziteto.
- izsekavanje mejic vpliva na organizme, ki v njih gnezdijo (npr. rjavi srakoper), se prehranjujejo ali skrivajo.

Kmetijstvo lahko z določeno rabo podpira ohranjanje in trajnostno rabo sestavin biodiverzitete ali ustvarja neugodne pritiske na številne ogrožene rastlinske in živalske vrste, odvisno od načina kmetovanja, obdobja paše, košnje ipd. Določeni habitatni tipi so zaradi naravnih danosti posebno občutljivi na vplive kmetijstva, obstoj določenih tipov pa je hkrati tudi močno odvisen od te dejavnosti.

Slika 4: Način kmetovanja vpliva na biodiverzitetu

Vir: Klopčič 2019, 21

V tabeli 3 si pogledjmo primerjavo dveh načinov kmetovanja v Sloveniji:

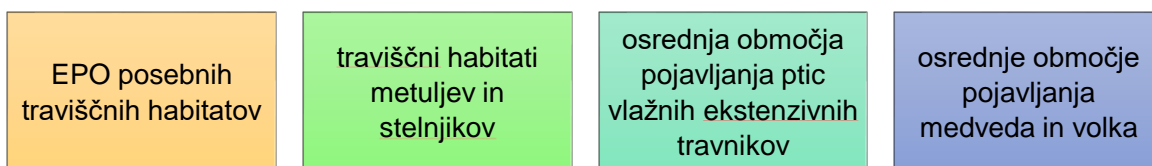
Tabela 3: Primerjava intenzivnega in ekstenzivnega kmetijstva

	Intenzivno:
Lastnosti:	<ul style="list-style-type: none"> - visoka produkcija, tudi na račun rastnih hormonov in uporabe antibiotikov - kontrolirani pogoji reje in pridelave - omejeno območje gibanja živali - dietna prehrana → nikoli lačne živali - selektivno razmnoževanje - potreba po delavcih - veliko št. osebkov na enem območju - cenejša proizvodnja
Slabosti:	<ul style="list-style-type: none"> - med zaprtimi živali se bolezen hitro širi - rastni hormoni lahko vplivajo na potrošnika - zmanjševanje biodiverzitet in preferiranje monokultur - kemikalije v tleh, v rastlinah in celo v živini - slabi življenjski pogoji za živino - propad naravnih sovražnikov - propad habitata - onesnaževala v vodi, zemlji in zraku
Primeri:	<ul style="list-style-type: none"> - kokoši tako hitro rastejo, da noge ne zdržijo mase → zlomi kosti - krava nosi preveliko tele, da bi ga lahko povrgla - monokultura koruznih polj zahteva tretiranje polj s pesticidi in gnojili

	Ekstenzivno:
Lastnosti:	<ul style="list-style-type: none"> - živalina se pase v naravi → manj stresa za živali - niso potrebne močne kemikalije → okolju prijazno kmetovanje - boljša kvaliteta tal, zraka in vode - kmetovanje spodbuja biodiverzitetu na genski, vrstni in ekosistemski ravni - rastlinske in živalske vrste so bolj odporne na globalne spremembe - visokonaravna vrednost kmetijskih površin
Slabosti:	<ul style="list-style-type: none"> - treba je veliko prostora - ni dovolj učinkovito → majhna produktivnost - potrebno je veliko časa do učinka - dražja proizvodnja - težavnejše delo, saj je veliko ročnega dela
Primeri:	<ul style="list-style-type: none"> - raznovrstnost poljščin na njivi povečuje samovzdržnost ekosistema - kokoši v vinogradu pomagajo pri odstranjevanju škodljivcev - krave dobro sobivajo s kozami

Evropska unija v okviru **Strategije »Od vil do vilic«** in **Strategije za biotsko raznovrstnost do leta 2030** spodbuja razvoj ekološkega kmetijstva. Cilj je, da bi do leta **2030 vsaj 25 % kmetijskih površin v EU obdelovali po načelih ekološkega kmetijstva**. Tudi v Sloveniji se ekološko kmetijstvo spodbuja z različnimi podporami v okviru **Skupne kmetijske politike EU (2023–2027)**.

Znotraj (za)varovanih območij lahko kmetje pridobijo finančne spodbude za izvajanje kmetijsko-okoljsko-podnebnih ukrepov. To so območja:

Na (za)varovanih območjih je tako zaželeno takšna vrsta kmetijske dejavnosti, ki ne ogroža zaščitene rastlinskih in živalskih vrst in ki hkrati omogoča kakovostno življenje ljudem na podeželju. Ker kmetje in drugi upravljavci kmetijskih površin na (za)varovanih območjih ne morejo dosegati tako visokih donosov kot proizvajalci na nezaščitene območjih, je Evropska unija v okviru Skupne kmetijske politike (SKP 2023–2027) zagotavlja finančne spodbude za izvajanje kmetijsko-okoljsko-podnebnih ukrepov, ekoshem in drugih podpor za naravi prijazno kmetovanje.

Kmet se lahko prostovoljno vključi v ukrepe naravi prijaznega kmetovanja, ki v okviru **Strateškega načrta skupne kmetijske politike** spodbujajo ohranjanje **vrst in habitatov**, rodovitnost **tal**, kakovost **voda** ter tradicionalne **kulturne krajine**. Posamezna obveznost traja različno dolgo, odvisno od vrste intervencije. Za izvajanje teh ukrepov lahko upravjalci

uveljavljajo plačila oziroma nadomestila pri Agenciji RS za kmetijske trge in razvoj podeželja.

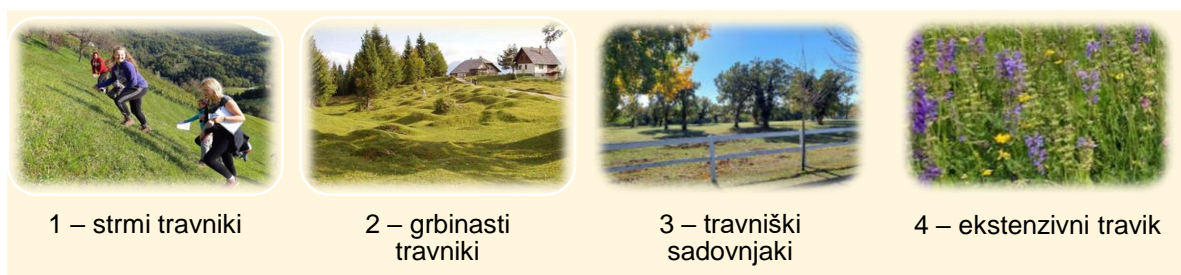
Primeri takih ukrepov so:

1. Varovanje zavarovanih območij in habitatov:

- ohranjanje kmetijske rabe na območjih z naravovarstvenim pomenom,
- prilagojena reja domačih živali na območjih pojavljanja velikih zveri,
- ohranjanje posebnih traviščnih habitatov,
- varovanje tal in voda na vodovarstvenih območjih,
- ohranjanje pokritosti tal in zmanjševanje erozije.

2. Ohranjanje naravnih danosti, biodiverzitete, rodovitnosti tal in kulturne krajine:

- ohranjanje planinske paše brez ali s pastirjem,
- ohranjanje suhih kraških travnikov in pašnikov, ki sta ukrepa proti zaraščanju,
- ohranjanje posebnih kulturnih struktur: strmih travnikov, grbinastih travnikov, travniških sadovnjakov in ekstenzivnih travnikov,

Slika 5: Ohranjanje posebnih kulturnih struktur
Viri: 1 – lasten; 2 – Bogastvo 2024; 3 – lasten; 4 – lasten

- ohranjanje visokodebelnih travniških sadovnjakov (50–200 dreves/ha) spodbuja rast ekstenzivnega travinja, kjer imamo dvakratno rabo (košnja travinja in pridelava sadežev),
- pridelavo avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin, kar omogoča ohranjanje genskega materiala na *in situ*. (ohranjanje genskega materiala v ekosistemih in naravnih habitatih) in *ex situ* način (ohranjanje materiala zunaj njegovega naravnega okolja):

Tabela 4: Seznam nekaterih avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin

Kmetijske rastline	Vrsta	Sorta
Žita	Ajda	Čbelica, Darja ...
	Oves	Noni
	Proso	Sonček
Zelenjadnice	Čebula	Belokranjka, Ptujška rdeča ...

	Šalotka	Pohorka
	Česen	Ptujski jesenski, Štrigon ...
	Korenje	Ljubljansko rumeno
	Zelje	Ljubljansko, Kranjsko okroglo ...
	Radič	Goriški ...
	Solata	Belokriška, Leda, Bistra, Ljubljanska ledenka ...
	Fižol	Češnjevce pisani visoki, Ribničan ...
Krompir	krompir	Bistra, Cvetnik, Jana ...
Hmelj	Hmelj	Savinjski golding, Atlas ...
Sadne rastline	Jablana	Beličnik, Carjevič, Jonatan, Dolenjska voščenska ...
	Češnja	Brusniška hrustavka ...
	Oreh	Haloze, Krka ...
Vinska trta	Vinska trta	Kraljevina, Maločrn, Zelen, Rebula ...

Vir: Seznam 2004, III in IV

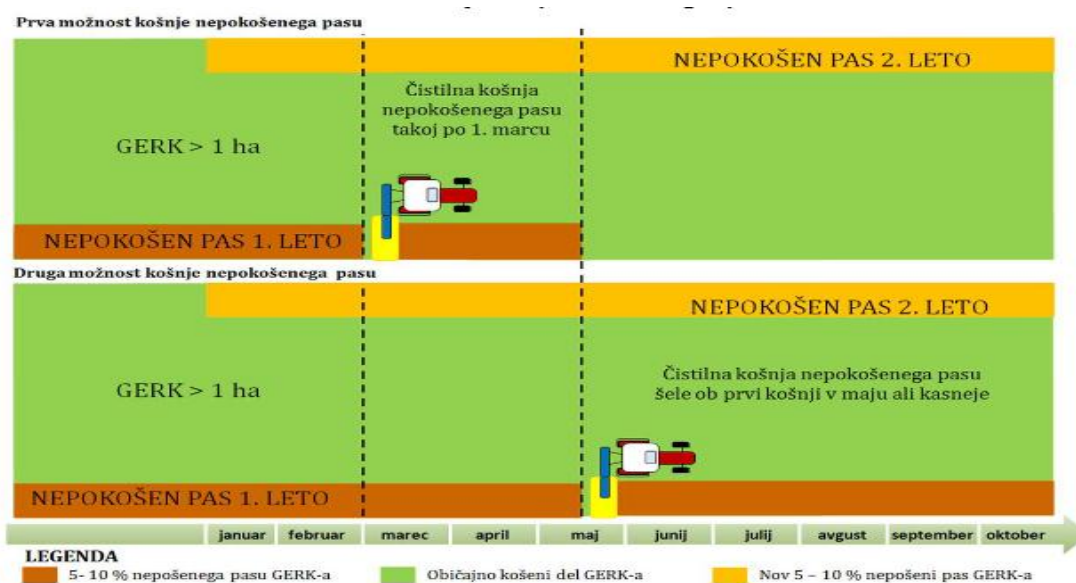
- sonaravno rejo avtohtonih in tradicionalnih pasem domačih živali, kar zahteva etično in odgovorno ravnanje, ki prispeva k zagotavljanju višjih standardov v dobrobit živalim (prosta paša goveda več kot 120 dni, drobnice več kot 210 dni na leto):

Slika 6: Slovenske avtohtone živalske pasme

Vir: Bojkovski idr. 2014, 17 (1), 35 (2), 38 (3), 42 (4), 61 (5), 54 (6), 5 (7), 1 (8), 8 (9), 27 (10), 65 (11), 6 (12), 78 (13)

- ohranjanje mokrišč in barij tako, da se jih ne izsušuje, gnoji ali preorje v njive, ampak ohranja travnike s prevladujočo stožko, nižinsko ekstenzivne travnike in bazična nižinska barja,
- varovanje rodovitnosti tal z ohranjanjem organske snovi in ogljika v tleh,
- preprečevanje erozije tal z ohranjanjem pokritosti tal in trajnega rastlinskega pokrova,
- uporaba kolobarjenja za ohranjanje rodovitnosti tal in zmanjševanje izčrpanja tal,
- zmanjševanje uporabe kemičnih sredstev za preprečevanje onesnaževanja tal in voda.

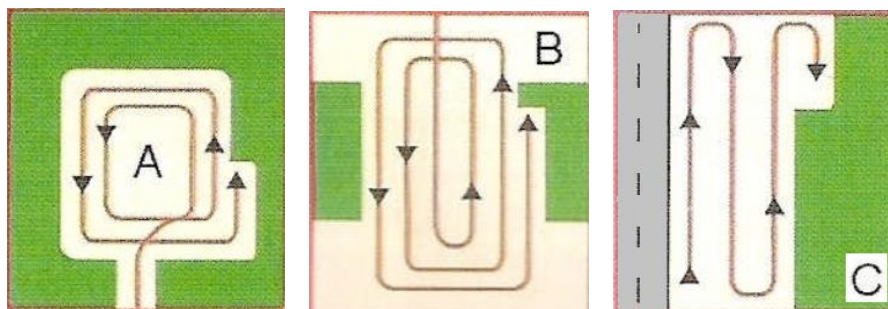
Eden izmed pozitivnih ukrepov varovanja biotske pestrosti na travinju je tudi **puščanje 5–10 % nepokošenega pasu**. Nepokošen pas predstavlja prostor za ohranjanje rastlinskih in živalskih vrst, ki jim omogoča nemoten zaključek njihovega razvojnega cikla (npr. ptice speljejo svoj zarod). Hkrati so vir hrane in skrivališča za številne živalske vrste. Nepokošen pas omogoča semenitev rastlinskih vrst.

Slika 7: Ukrepi na traviščih

Vir: Lukač idr. 2015, 20

Drugi varstveni ukrep je **način košnje**, ki omogoča umik divjadi in ptic. Kmetje naj bi kosili v jutranjih urah, kar skrajša čas sušenja in zmanjša izgube hranil. Višina košnje naj bo vsaj 15 cm nad tlemi, zaradi česar je onesnaženje krme z zemljo manjše. Prav tako pa imajo večjo možnost preživetja male živali, ki živijo pri tleh in vse gnezdilke. K umiku divjadi in ptic pripomore uporaba odganjal. Hrup in fizični stik verige preplašita živali, ki zaradi tega pravočasno pobegnejo. Še boljši ukrep pa je, če mineta vsaj dva dneva od košnje do spravila. Tako dopustimo umik žuželkam, žabam in drugim živalim.

Slika 8: Pravilna košnja travnišč za ohranjanje živalskih vrst
Vir: Lovska družina Radenci 2011, 4

Tretji ukrep je **ročna košnja** strmih travnikov z nagibom 35–50 % ali več, saj tam ni mogoča uporaba standardnih vrst kmetijske mehanizacije. Prav tako je smiselna košnja grbinastih travnikov. To so ostanki ledeniškega materiala, ki ga je voda pustila za seboj. Delo je zahtevno, saj gre za neraven teren z do 1 m visokimi in do 3 m širokimi hribčki, ki imajo na vrhu slabšo travo, v dolini pa gosto rušo.

Pri **ohranjanju steljnikov** je pomembno, da se ne kosi pred 1. avgustom. Po tem datumu se pokosi polovica parcele, drugo polovico pa se pusti nepokošeno do 1. avgusta naslednjega leta. Na tem območju velja prepoved gnojenja in paše, zato je seno slabše kakovosti, primerno zgolj za steljo.

Mulčenje je način ekološkega vrtnarjenja, kjer se drobno narezan pokošen organski material vrača nazaj v ekosistem. S tem oskrbimo tla s hranili, zmanjšamo učinek izhlapevanja vode ter zaščitimo tla pred erozijo. Kljub pozitivnim učinkom se tega ne počne pri:

- krhlinki na Ljubljanskem barju,
- trdovratnih plevelih in
- invazivnih tujerodnih vrstah (japonski dresnik, zlata rozga, veliki pajesen ...).

Kmetijstvo je močno povezano s podnebnimi spremembami. Pogostejše suše, poplave in erozija tal lahko zmanjšujejo rodovitnost zemlje in pridelke. Zato se v Evropi in Sloveniji spodbuja **prilagajanje kmetijstva na podnebne spremembe**, na primer z ohranjanjem trajnega travinja, izboljšanjem zadrževanja vode v tleh, kolobarjenjem in zmanjševanjem erozije.

Naloge

1. Zakaj je ročna košnja bolj primerna za ohranjanje biotske raznovrstnosti od strojne?
2. Če ne ohranjamo nižinskih travnikov, pride do sukcesije. Katere vrste bi s tem izgubili?
3. Zakaj je potrebno ohranjati avtohtone pasme?
4. Zakaj je potrebno ohranjati avtohtone sorte?
5. Kakšna je razlika med *in situ* in *ex situ* načinom ohranjanja?

6. Z rdečo barvo obkrožite primarne duplarje, z modro barvo pa sekundarne duplarje.

pogorelčki	čuki	vijeglavke	detli	kozači
žolne	skoviki	golobji duplar	beloglavi muhar	pegasta sova

2.2 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU KMETIJSKE DEJAVNOSTI

Za kmetijsko dejavnost so opredeljene naslednje splošne varstvene usmeritve, ki naj bi se upoštevale pri posamezni kmetijski rabi:

- ohranjanje **mozaičnosti kmetijske krajine** s pomočjo ohranjanja kmetijske rabe na majhnih površinah, z ohranjanjem razmerja med gozdom, travinjem, ornimi površinami in trajnimi nasadi ter z ohranjanjem visokodebelnih sadovnjakov.
- ohranjanje vegetacijskih **linijskih struktur** (živih meja, obmejkov, protiveternih pasov, obvodne vegetacije, posameznih dreves ali skupine dreves itd.) v kmetijski krajini, njihovo vzdrževanje in obnova ali ponovna nasaditev,
- upoštevanje priporočil za izvajanje različne strojne obdelave kmetijskih zemljišč (na posameznih območjih niso priporočljivi baliranje, siliranje, mulčenje),
- redna obdelava in vzdrževanje kmetijskih zemljišč zaradi preprečevanja zaraščanja - čiščenje površin v zaraščanju,
- prepoved požiganja nepokošenih travnikov ali ledine med kmetijskimi zemljišči (živih meja, grmišč itd.),
- ohranjanje ekstenzivnega suhega in vlažnega travinja,
- upoštevanje posebnih časovnih in prostorskih omejitev za vnos gnojil v tla, zlasti pri gnojenju travinja in v obvodnem pasu,
- upoštevanje časovnih in prostorskih priporočil košnje travinja ter priporočljivih načinov košnje glede na značilne lastnosti vrste, ki jo želimo ohraniti,
- povečanje obsega trajnih ekstenzivnih travnikov na račun zmanjševanja obsega ornih površin,
- ohranjanje ekstenzivnih travniških sadovnjakov z visokodebelnimi drevesi,

Slika 9: Visokodebelni travniški sadovnjak
Vir: Cokan, Jankovič 2012

- preprečevanje izvedbe melioracij (osuševanje, namakanje, apnenje ...) na varovanih območjih, na katerih so škodljive,
- ustrezno vzdrževanje obstoječih osuševalnih melioracijskih jarkov z vzdrževanjem vegetacijskih linijskih struktur (določeno na ministrstvu),

Slika 10: Očiščen melioracijski jarek na Ljubljanskem barju
Vir: lasten

- ohranjanje dosedanjega hidrološkega režima na travinju, brez izsuševanja ali spreminjanja poplavnosti območja,
- ohranjanje kolobarja zaradi preprečevanja oziroma omejevanja monokulturne kmetijske pridelave,
- uporaba fitofarmaceutskih sredstev mora potekati po **načelih integriranega varstva rastlin**. To pomeni, da se pesticidi uporabljajo le, kadar so nujno potrebni, prednost pa imajo preventivni ukrepi, kot so kolobarjenje, odporne sorte, biološki način zatiranja škodljivcev in ohranjanje naravnih sovražnikov škodljivcev.
- ohranjanje in vzdrževanje območja trstičja, ki leži na vodnem oziroma priobalnem zemljišču (košnja ali mulčenje izven vegetacijske sezone),
- preprečevanje izsuševanja barja oziroma uporabe barja za pašo,
- ohranjanje ekstenzivne paše z nizko obtežbo (visokogorski travniki) oziroma na zelo omejenih območjih celo prepoved paše (grbinasti travniki).

3 GOZDARSTVO

Gozd pokriva približno 60 odstotkov površine Slovenije, kar jo uvršča med najbolj gozdnote države v Evropi. Njegova površina se v zadnjih desetletjih povečuje, saj zaradi opuščanja kmetijskih površin prihaja do zaraščanja. Zaradi dolgotrajnega sonaravnega in trajnostnega gospodarjenja imajo slovenski gozdovi visoko biotsko raznovrstnost. Na gozdne ekosisteme je vezanih približno **950 vrst rastlin, 95 vrst ptic in 70 vrst sesalcev**, poleg tega pa tudi številni drugi organizmi iz različnih živalskih skupin. Velik delež slovenskih območij **Natura 2000 pokrivajo gozdovi**, kar kaže na njihov velik pomen za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Lastniki gozdov in javnost imajo do gozda različne potrebe. Lastniki od gozda pričakujejo predvsem gospodarske koristi, javnost pa številne druge koristi, kot so čist zrak in voda, varstvo pred naravnimi nesrečami, možnosti za rekreacijo ter ohranjanje narave. **Zakon o gozdovih** (1993) zato funkcije gozdov razvršča v tri skupine: **ekološke, socialne in proizvodne funkcije**.

Tabela 5: Funkcije gozda

Ekološke funkcije	Socialne funkcije	Proizvodne funkcije
<ul style="list-style-type: none"> • funkcija varovanja gozdnih zemljišč in sestojev • biotopska funkcija • hidrološka funkcija • podnebna funkcija	<ul style="list-style-type: none"> • higiensko-zdravstvena funkcija • turistična funkcija • rekreacijska funkcija • poučna funkcija • raziskovalna funkcija • obrambna funkcija	<ul style="list-style-type: none"> • lesno-proizvodna funkcija • funkcija pridobivanja gozdnih dobrin • lovno-gospodarska funkcija

Poudarjenost posameznih funkcij je odvisna od lastnosti gozda, potreb lastnikov in širše družbe. Zato je potrebno gospodarjenje z gozdovi načrtovati tako, da se potrebe uskladijo z naravnimi zmožnostmi in stanjem gozdnih ekosistemov. Te usmeritve so opredeljene v **gozdnogospodarskih ciljih**, ki so zapisani v gozdnogospodarskih načrtih.

Za izvajanje trajnostnega, večnamenskega in sonaravnega gospodarjenja z gozdovi skrbi Zavod za gozdove Slovenije, ki pripravlja strokovne podlage in izvaja gozdnogospodarsko načrtovanje. Slovenska zakonodaja omogoča tudi izvajanje posebnih ukrepov za ohranjanje gozdnih habitatov in vrst na območjih Natura 2000.

Gospodarjenje z gozdovi v Sloveniji poteka na podlagi **Resolucije o nacionalnem gozdnem programu (ReNGP)** ter sistema **gozdnogospodarskega načrtovanja**, ki vključuje:

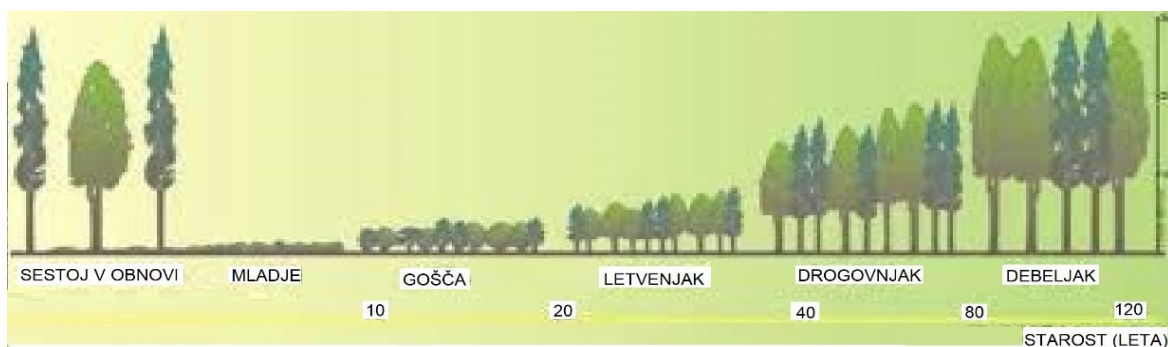
- gozdnogospodarske načrte za gozdnogospodarska območja,
- gozdnogospodarske načrte za gozdnogospodarske enote,

- gozdnogojitvene načrte.

Ti načrti določajo usmeritve za trajnostno gospodarjenje z gozdovi, varovanje biotske raznovrstnosti, rabo gozdnih virov ter ohranjanje stabilnosti gozdnih ekosistemov.

Če želimo ohranjati **sonaravno gospodarjenje z gozdom**, moramo upoštevati:

- naravno pomlajevanje gozda, kadar je to mogoče,
- ustrezno drevesno sestavo, ki temelji na avtohtonih in rastišču prilagojenih vrstah,
- raznoliko starostno in razvojno strukturo gozda, ki vključuje razvojne faze: mladje, gošča, letvenjak, drogovnjak, debeljak.

Slika 11: Raznodobni sestoji gozda
Vir: Černič idr. b. l.

Gozd lahko pridobi poseben naravovarstveni status varovalnega gozda in gozdnega rezervata. **Varovalni gozd** je opredeljen predvsem po svoji zaščitni funkciji, saj varuje tla, vodo, naselja in infrastrukturo pred naravnimi vplivi, kot so erozija, plazovi, vetrovi ali hudourniki. **Gozdni rezervat** pa je območje, namenjeno ohranjanju naravnega razvoja gozdnih ekosistemov ter znanstvenemu raziskovanju in spremljanju naravnih procesov.

Tabela 6: Posebni statusi gozda

Varovalni gozd	Gozdni rezervat
• gozd na strmih pobočjih, ob vodotokih ali na erozijsko ogroženih območjih	• gozd, ki je namenjen ohranjanju naravnega razvoja gozdnih ekosistemov
• gozd na zgornji meji gozdne vegetacije	• pomemben za znanstveno raziskovanje, spremljanje naravnih procesov in biotske raznovrstnosti
• gozd, ki varuje tla pred erozijo, plazovi, vetrom in drugimi naravnimi vplivi	• v njem je gospodarjenje praviloma omejeno ali prepovedano
• ima pomembno zaščitno funkcijo za zemljišča, naselja in infrastrukturo	• namenjen je ohranjanju naravnih vrednot in habitatov

Vir: Uredba 2005, čl. 2

Pri gospodarjenju z **varovalnimi gozdovi** Zavod za gozdove Slovenije usmerja izvajanje ukrepov, ki zagotavljajo stabilnost in zaščitno funkcijo gozda. Ti ukrepi lahko vključujejo:

- pravočasno obnovo gozda oziroma odstranjevanje poškodovanega ali nestabilnega drevja,
- puščanje primerno visokih panjev na plazovitih območjih ali na območjih nevarnosti snežnih plazov,
- sanacijo poškodovanih tal za preprečevanje erozije,
- odstranjevanje drevja iz hudourniških strug,
- izvajanje gozdnogojitvenih ukrepov, ki ohranjajo stabilnost in varovalno funkcijo gozda.

Uredbe o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom opredeljujejo, da se v gozdnih rezervatih uporabljata dva varstvena režima: strogi in blažji varstveni režim.

Tabela 7: Kategoriji gozdnih rezervatov

Gozdni rezervat s strogim varstvenim režimom	Gozdni rezervat z blažjim varstvenim režimom
• prepovedane so gospodarske dejavnosti in posegi, ki bi lahko spremenili naravni razvoj gozda	• dovoljen je ogled rezervata po gozdni učni poti ali po poti v javni rabi
• dovoljena so le dela za varnost ljudi ali za varovanje gozda	• dovoljeno je vzdrževanje obstoječih poti in informativnih tabel
• možne so izjeme za naloge javne gozdarske službe, naravovarstveni nadzor ter lovsko-upravljaljske naloge	• možne so znanstveno-raziskovalne in izobraževalne dejavnosti
• možne so raziskave ali izobraževalne dejavnosti ob soglasju Zavoda RS za varstvo narave	• nove učne poti se lahko uredijo le z dovoljenjem pristojnega ministrstva
• okrog rezervata se določi varstveni pas , širok najmanj eno sestojno višino	• varstveni pas se lahko določi v soglasju z lastnikom gozda

Vir: Uredba 2005, čl. 7, 8

Gozdni rezervati, pragozdni ostanki in drugi gozdovi s posebnim namenom so posebni primeri gozdov, v katerih se ohranjajo naravni procesi razvoja gozdnega ekosistema. Zaradi varovanja teh procesov veljajo v teh gozdovih posebni varstveni režimi, ki omejujejo gospodarsko rabo in določajo pravila gibanja obiskovalcev. Obiskovanje je praviloma dovoljeno po označenih planinskih in gozdnih učnih poteh.

V Sloveniji je bilo leta 2025 določenih 171 gozdnih rezervatov s skupno površino približno 9.426 ha, med njimi pa 14 pragozdnih ostankov s skupno površino približno 540 ha:

▪ pragozd Krokar	▪ pragozd Rajhenavski Rog	▪ Krakovski pragozd
▪ pragozd Prelesnikova koliševka	▪ pragozd Bukov vrh	▪ pragozd Belinovec
▪ pragozd Pečka	▪ pragozd Ždrocle	▪ pragozd Donačka gora
▪ pragozd Strmec	▪ pragozd Gorjanci - Trdinov vrh	▪ pragozd Šumik
▪ pragozd Kopa	▪ pragozd Ravna gora	

Naloge

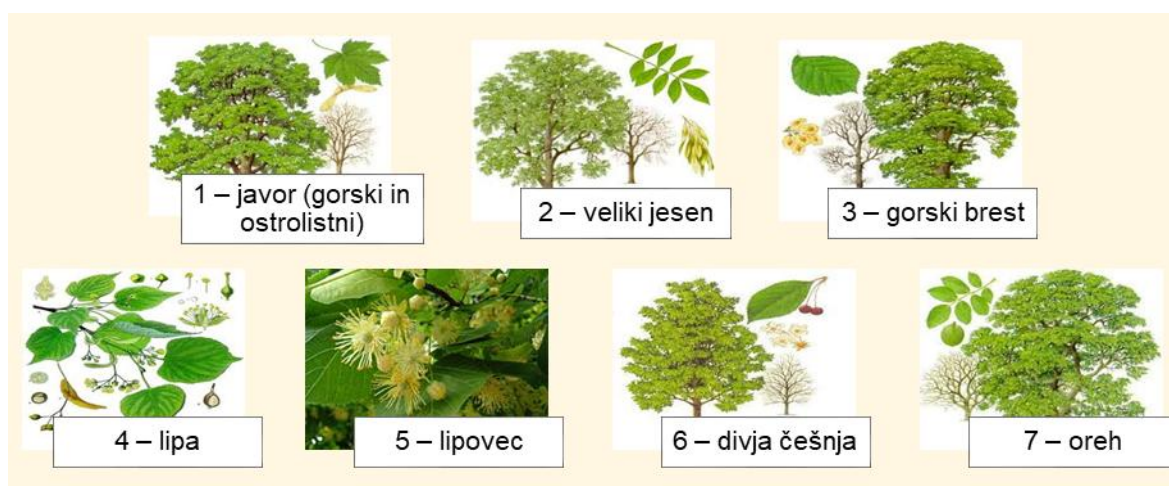
1. Navedite funkcije gozda.
2. Kaj vsebuje gozdnogojitveni načrt?
3. Kje se nahaja varovalni gozd?
4. Zakaj ohranjamo gozdne rezervate?
5. Kakšna je razlika med gozdnim rezervatom strožjega in blažjega varovanja?
6. Naštete pragozdove.
7. Opreделите pomen ohranjanja gozdnih otokov.
8. Do kdaj je potrebno opraviti spravilo lesa na območjih alpskega kozlička, bukovega kozlička in rogača?
9. Navedite varstvene usmeritve za območja pojavljanja duplarjev.

3.1 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU GOZDARSTVA

Gozdarska dejavnost pri gozdnogospodarskem načrtovanju sledi naslednjim varstvenim usmeritvam za ohranjanje biotske raznovrstnosti:

- upoštevanje predpisov o urejanju prostora pri krčenju ali fragmentaciji gozdov (gradnja novih cest, železniških prog, daljnovodov, kablovodov, plinovodov itd.), ta pa se naj ne bi izvajal v gozdovih manjšega obsega (npr. obrečno vrbovje, jelševje in jesenovje, barjanski gozdovi, javorovi gozdovi itd.),
- gradnja čim bolj prilagojenih in le najnujnejših gozdnih prometnic, a ne na območju in v oddaljenosti 50 m od varovanih,
- ohranjanje gozdnih otokov v danem obsegu, predvsem pa na območju intenzivne kmetijske rabe in ob vodotokih,
- ohranjanje zveznosti obrežne vegetacije pri sečnji na bregovih jas in ohranjanje obsega, celovitosti in povezanosti habitatov vrst vezanih na vodotok,
- ohranjanje zasenčenosti vodotokov,

- ohranjanje gozdne površine na območjih, ki so zaradi določenih značilnosti (strmina, lega, erozija) manj primerna za drugo rabo ali v primerih, ko bi posegi zahtevali prostorsko preobsežne ukrepe (npr. ureditve v betonu),
- ohranjanje obstoječega obsega in obstoječe ekološke značilnosti poplavnih gozdov ob rekah,
- načrtno prepuščanje naravnemu razvoju delov gozda, ki predstavljajo redke habitatne tipe oziroma rastlinske vrste (gozdni rezervati),
- ohranjanje naravne gozdne združbe z zasaditvijo plemenitih listavcev – gre za manjšinske drevesne vrste z lesom posebnih estetskih ali tehničnih lastnosti,

Slika 12: Plemeniti listavci
Vir: Velikanje 2001

- ohranjanje raznodobne starostne strukture gozda,
- ohranjanje grmovnega in zeliščnega sloja v podrasti,
- prepoved obnove oziroma zasaditve tujerodnih vrst oziroma za rastišče neprimerne vrste,
- ohranjanje celotne lesne zaloge mrtvih, odmirajočih dreves in sušic, predvsem odraslega drevja (vsaj 5 % nekromase), pri tem pa drevesa lubadarke primerno odstranimo,
- puščanje 3-5 odraslih stoječih, poškodovanih ali posušenih iglastih dreves na hektar na območju koconogega čuka, malega skovika in triprstega detla,
- ohranjanje vsaj 30 - 50 % odraslega drevja z dupli za duplarje in saproksilne hrošče,
- upoštevanje pravil podiranja dreves zaradi ohranjanja pomembnih rastišč – stran od rastišča, stran od vode,
- omogočanje in pospeševanje naravnega pomlajevanja gozda s saditvijo plodonosnih vrst:

Slika 13: Plodonosne rastlinske vrste
Vir: Shutterstock 2003–2024c

- upoštevanje usmeritev in pogojev za sečnjo in spravilo lesa:
  - o obzirna tehnologija za spravilo,
  - o prostorsko omejevanje glede na lastništvo,
  - o časovno omejevanje glede na polaganje mladičev in gnezdenje,
  - o omejevanje načina sečnje – obvezno puščanje panjev,
  - o smer podiranja in vlečenja lesa s sečišča do odvoza mora biti stran od rastišča ali zatočišča,
- ohranjanje, vzpostavitev in oblikovanje gozdnih robov ter skupin drevja, posameznih dreves, obvodnega gozdnega rastja, protiveternih pasov in obmejkov zunaj gozda,
- upoštevanje pravil časovnih omejitev izvajanja del v gozdovih z namenom:
  - o ohranjanja saproksilne gozdne vrste (posekan les v času rojenja (povečana aktivnost) privablja samice, da bi vanj polagale jajčeca),

Slika 14: Slike varovanih vrst hroščev
Vir: Shutterstock 2003–2024č

o vzdrževanje mirnih con in preprečevanje plašenja živali v času gnezdenja,

Slika 15: Varovane vrste ptic
Vir: Shutterstock 2003–2024d

- ohranjanje in razvoj vodnih in močvirskih biotopov kot so mlake, luže in kaluže v gozdu in gozdnem robu za ohranjanje vodnih in obvodnih živalskih vrst,

Slika 16: Slike močvirskih živalskih vrst
Vir: Shutterstock 2003–2024e

- zagotavljanje popolnega varstva gozdnih rezervatov in gozdov v območju I. in II. varstvene kategorije po IUCN,
- prepoved ograjevanja gozdnih površin.

4 LOVSTVO

Upravljanje z divjadjo in lovstvo v Sloveniji ne temelji samo na zakonodaji s področja lovstva, temveč tudi na naravovarstveni zakonodaji EU. Najpomembnejša evropska pravna akta sta **Direktiva o habitatih** in **Direktiva o pticah**, ki določata varstvo številnih živalskih vrst in njihovih življenjskih prostorov.

Direktiva o pticah določa varstvo vseh naravno prisotnih prostoživečih ptic v Evropski uniji ter pravila za njihovo upravljanje in trajnostno rabo. Direktiva o habitatih pa ureja varstvo ogroženih vrst živali, rastlin in njihovih habitatov ter je podlaga za vzpostavitev omrežja Natura 2000.

Poseben primer so velike zveri, kot so volk, rjavi medved in ris. Te vrste so v Evropski uniji vključene v režime varstva po Direktivi o habitatih, zato zanje velja poseben sistem varstva. Upravljanje populacij je mogoče le pod določenimi pogoji in ob upoštevanju cilja ohranjanja ugodnega stanja populacij.

V Sloveniji upravljanje območij **Natura 2000** določa **Program upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023–2028** (PUN 2023–2028). Program opredeljuje cilje varstva, potrebne ukrepe in nosilce upravljanja za posamezna območja ter vključuje tudi sektorje, kot so gozdarstvo, kmetijstvo in lovstvo.

Nekateri naravovarstveni ukrepi veljajo le za določene vrste ali občutljiva območja, zato jih ne smemo razumeti kot splošna pravila za celotno Slovenijo. Takšni ukrepi se določajo na primer na območjih, kjer živijo redke ali ogrožene vrste, in so namenjeni ohranjanju njihovih habitatov ter stabilnosti populacij.

Lovski sektor torej mora pri upravljanju z divjadjo upoštevati naravovarstvene cilje. Ti so vključeni v načrte upravljanja z divjadjo, ki morajo biti usklajeni s smernicami za ohranjanje ugodnega stanja ogroženih vrst in habitatnih tipov ter za trajnostno upravljanje populacij divjadi. Na območjih **Nature 2000** so cilji varstva, povezani z lovstvom, razmeroma redki in se večinoma uresničujejo z ustreznim upravljanjem populacij divjadi, ki določajo predpisi s področja divjadi in lovstva.

Lovsko upravljavsko območje je večje ekološko zaokroženo območje, na katerem živijo populacije ene ali več vrst divjadi skozi celo leto. Pri določevanju teh območij se upoštevajo življenjske potrebe divjadi, naravne razmere ter naravne ali umetne ovire, ki omejujejo gibanje živali.

Lov pomeni iskanje, opazovanje, zasledovanje, vabljenje in čakanje divjadi s ciljem **upleniti** divjad ali **odloviti** divjad živo ter pobiranje divjadi ali njenih delov.

Lovno divjad lahko delimo na več načinov. Glede na velikost jo delimo na malo in veliko divjad, glede na zoološko skupino pa na ptice in sesalce. Uraden seznam vrst divjadi in

njihove lovne dobe določa **Uredba o določitvi divjadi in lovni dob**, v spodnji tabeli pa so le posamezni primeri.

Tabela 8: Delitev divjadi

Ptice:	Sesalci:
<ul style="list-style-type: none"> - Race mlakarice - srake, - šoje, - sive vrane, - fazani ... 	<ul style="list-style-type: none"> - lisice, - jazbeci, - polhi, - pižmovke, - šakali, - divji prašiči, - jelenjad, srnjad, mufloni ...

Nosilec načrtovanja in spremljanja stanja divjadi je **Zavod za gozdove Slovenije**, medtem ko za trajnostno gospodarjenje z divjadjo skrbijo upravljalci lovišč in upravljalci lovišč s posebnim namenom (Zakon o divjadi in lovstvu 2004, čl. 4).

Tabela 9: Upravljalci divjadi

Upravljavci lovišč:	Upravljavci lovišč s posebnim namenom:
<ul style="list-style-type: none"> - lovska dejavnost, kjer se ohranja spolno in starostno sestavo glede na naravno populacijsko dinamiko - izobraževalna dejavnost 	<ul style="list-style-type: none"> - skrb za habitat - raziskovalna dejavnost - lovna dejavnost - izobraževalna dejavnost

Lovci izvajajo izobraževalne dejavnosti:

- izobraževanje pripravnikov
- izobraževanje lovskih čuvajev
- izobraževanje strokovne javnosti
- izobraževanje širše javnosti in šol
- izobraževanje za samoizobraževanje ...

Znotraj raziskovalne dejavnosti se izvaja:

- monitoring velikih zveri in plena, velikega petelina, gozdnega jereba in planinskega orla,
- odlov jelenjadi, srnjadi in velikih zveri,
- projekte.

Lovci pri svojem delu skrbijo za lovske objekte:

- visoke preže – visoke obršnjake,

- različne vrste krmišč,
- lovske steze,
- lovske kočje in bivake ...

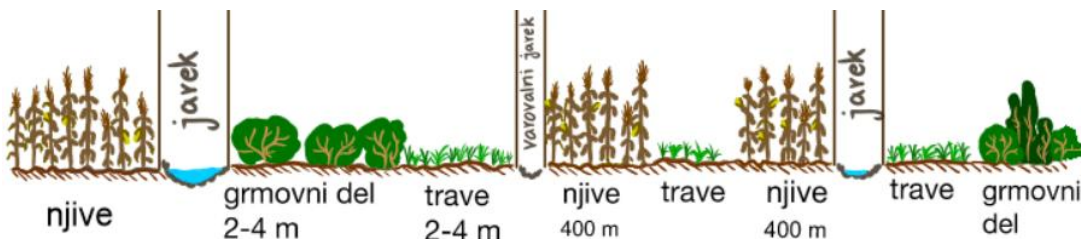
Lovci morajo poleg lova izvajati tudi **biotehnične ukrepe**.

- Krmljenje
- **Zimsko** krmljenje zagotavlja prehranjevanje v kriznem obdobju (visok sneg).
- **Preprečevalno** krmljenje preprečuje škodo na kmetijskih zemljiščih in gozdnem drevju. Pri divjih prašičih to izvajajo vse leto. Pri fazanih se to izvaja na začetku pomladi, ko bi lahko naredil škodo na klijajoči koruzi.
- **Privabljalno** krmljenje se uporablja za privabljanje in zadrževanje divjadi na določenem območju, predvsem zaradi lažjega spremljanja populacije, izvajanja upravljaljskih ukrepov ali zmanjševanja škod na kmetijskih površinah.
  - Mrhovišča so kraji, kamor se polaga hrana živalskega in rastlinskega izvora zaradi privabljanja in spremljanja velikih zveri (medveda). Pomembno se je zavedati, da tovrstno privabljanje je dovoljeno pod določenimi pogoji in v skladu z načrti upravljanja z divjadjo ter drugimi predpisi.
- Obdelava **krmnih njiv** je ukrep s katerim zagotavljajo hrano v pozni jeseni ali v zimskem času. Običajno gojijo pšenico, rž, deteljo, koruzo, sončnice, sirek, proso, ajdo, grašico, ohrovt, topinambur, lucerno ...
- Izdelava in zalaganje **solnic** omogoča vnos mineralov.
- Urejanje **lovnih stez** preprečuje zbitost gozdnih tal.
- **Gojitev divjadi** je potrebna za preprečevanje maloštevilčnosti (usklajena številčnost in sestava).
- **Gospodarjenje z divjadjo** je potrebno v primeru prerazmnoževanja (ohranjanje zmogljivosti okolja).

Znotraj **biomeliorativnih ukrepov** lovci izvajajo naslednje dejavnosti skrbijo za habitate in vzdržujejo remize.

- Skrb za habitate
- ročna košnja, ki je naravi bolj prijazna (hitrost košnje omogoča umik živali),
- vzdrževanje grmišč kot območja skrivališč, zatočišč, prehrane,
- vzdrževanje gozdnega roba pred zaraščanjem,
- urejanje, čiščenje, gnojenje, freziranje, sejanje, ...,
- izboljšave v okolju v obliki saditev plodonosnih dreves ali sečnje grmišč,
- ohranjanje vrst s popisom in izdelavo katastra pomembnih habitatov.
- Vzdrževanje zimovališč, rastišč, brlogov ...

- **Vzdrževanje remiz:** gre za mesta gnezditve, vzrejo mladičev ali hranjenje male divjadi. Tam živali najdejo svoj mir, skrivališče ali zavetje. Grajene so iz prepleta dreves, grmovja, trav in zeli. Glede na čas trajanja remiz jih delimo na:
  - **enoletne remize:** gre za krmne njive, nekošene travnike,
  - **večletne remize:** gre za jagodičevje, topolove nasade, vrbe, topinambur, neobdelane njive, pasjo travo,
  - **trajne remize:** gre za gozdno drevje, grmovnice, zelišča,
  - **račja remiza:** urejanje račjih mlak tako, da varuje race pred plenilci.

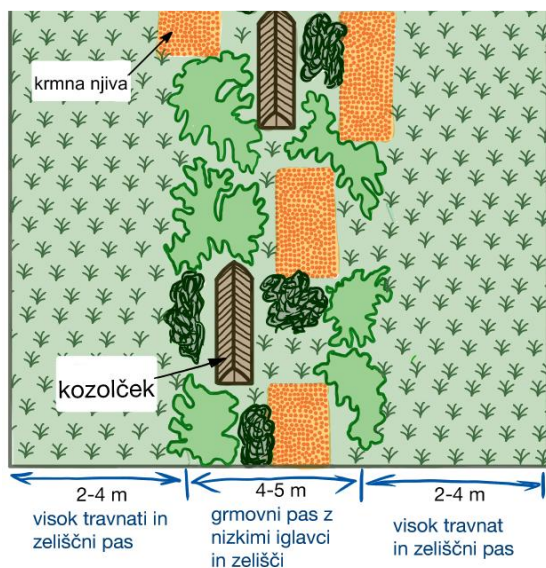
Slika 17: Ureditev večjega njivskega kompleksa z jerebičjimi remizami

Vir: lasten

Slika 18: Umetna zasaditev fazanje remize v obliki pasov

Vir: lasten

Slika 19: Remiza za malo divjad

Vir: lasten

Slika 20: Račja remiza

Vir: lasten

Upravljanje z divjadjo temelji na dolgoročnih in kratkoročnih načrtih, ki določajo cilje in ukrepe za ohranjanje populacij divjadi ter njihovega življenjskega okolja.

a) Dolgoročni načrt lovsko upravljskega območja

- Določa temeljne cilje, usmeritve in ukrepe za ohranitev in razvoj populacij divjadi in njihovega življenjskega okolja.
- Zagotavlja naravno ravnovesje med divjadjo in okoljem ter načelo posegov v populacijo posameznih vrst divjadi z lovom.
- Načrt se izdelava za **obdobje desetih let** in je podlaga tudi pri izdelavi prostorskih planov in za presoje pri izdaji dovoljenj za posege v prostor.

b) Dvoletni načrt lovsko upravljskega območja

- Pripravlja se v skladu z dolgoročnim načrtom.
- Določa ukrepe za **ohranjanje populacij divjadi** in uravnavanja ravnovesja med divjadjo in njenim življenjskim okoljem.
- Določa okviri odvzem divjadi ter ukrepe za izboljšave življenjskih razmer.

c) Dvoletni načrt lovišča in lovišča s posebnimi nameni

- Določa **konkretni odvzem** posameznih vrst divjadi.
- Opredeljuje dela za ohranjanje in izboljšanje življenjskega okolja divjadi.
- Izvaja ga upravljalec lovišča ali lovišča s posebnim namenom.

Neustrezno načrtovani in izvajani posegi v populacije (npr. odvzem najvitalnejšega dela populacije iz narave) nujno vodijo v njihovo gensko osiromašenje, spreminjanje spolne in starostne strukture ter povečane pritiske na habitate. Tako mora načrtovanje ukrepov temeljiti na sistematičnem spremljanju stanja oziroma trendov razvoja populacij divjadi, njihovih habitatov ter medsebojnih razmerij.

Naloge

1. Navedite dejavnosti na loviščih.
2. Navedite dejavnosti na loviščih s posebnim namenom.
3. Komu vse je namenjena lovsko izobraževalna dejavnost?
4. Kaj se izvaja znotraj raziskovalne dejavnosti na področju lovstva?
5. Navedite nekaj lovskih objektov.
6. Kakšne so razlike med preprečevalnim, privabljalnim in zimskim krmljenjem divjadi?
7. Navedite nekaj biomeliorativnih ukrepov, ki jih izvajajo lovci.

4.1 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU LOVSKE DEJAVNOSTI

Lovski sektor pri svojem delu izvaja lovsko dejavnost ob upoštevanju naslednjih varstvenih usmeritev:

- ustrezno vzdrževanje in uravnavanje populacij divjadi:
  - o vzdrževanje najmanjše možne številčne populacije lisice, jazbeca, pižmovke in divjega prašiča na širšem območju cone določene za močvirsko sklednico

Slika 22: Slike živalskih vrst
Vir: Shutterstock 2003–2024f

- o ohranjanje populacij plena (velika rastlinojeda divjad) navadnega risa, volka in medveda vendar tako, da se še omogoča naravno obnovo sestojev z vsemi rastišču primernimi drevesnimi in grmovnimi vrstami,
- prepoved lova s pastmi na območju vidre in bobra,
- usmerjanje za divjad motečih aktivnosti v primerna letna obdobja,
- vzdrževanje grmišč in avtohtone obrežne vegetacije,
- postopno prenehanje doseljevanja vseh lovnihi vrst divjadi v naravo na ekološko pomembnih območjih in upoštevanje lokalnega genskega izvora pri doseljevanju divjadi v drugih območjih,
- upoštevanje usmeritev in navodil za postavljanje lovskih objektov (solnice, opazovalnice, krmišče ...) ali pasti:
  - o postavitve v primernem času in v ustrezni oddaljenosti od varovanih habitatov
  - o prepoved postavitve v gozdnih rezervatih in na vseh vhodih jam,
  - o prepoved postavitve znotraj 500 m domovanja ruševca in divjega petelina,
  - o prepoved postavitve na rastišču zavarovanih rastlin (npr.: rumeni sleč).

V naravi se moramo držati osnovnih varstvenih režimov.

- Psov ni dovoljeno brez nadzorstva spuščati v prosto naravo. Lastnik je odgovoren za škodo, ki jo njegova žival prizadene divjadi.
- Najditelj je dolžan prijaviti upravljalcu vsako najdbo onemogle, poškodovane ali poginule divjadi, ogroženega mladiča ali gnezda.

- Prepovedano je zalezovanje divjadi v neugodnih vremenskih razmerah: poplave, hud mraz, zmrzal, visok sneg. Izjeme lahko dovoli le minister zaradi znanstveno-raziskovalnih, izobraževalnih in podobnih potreb.
- Prepovedano je dotikanje, prenašanje ali prilaščanje najdenih osebkov vseh vrst divjadi.
- Prepovedano je razdiranje gnezd in pobiranje jajc pernate divjadi, razen v primerih, ko se jih lahko s prenosom na bližnje varno mesto v naravnem okolju zavaruje pred uničenjem.
- Prepovedano je vznemirjanje divjadi v mirnih conah, na rastišču, gnezdišču, brlogih, zimovališču, na pasišču, krmišču ali v remizah.

Naloge

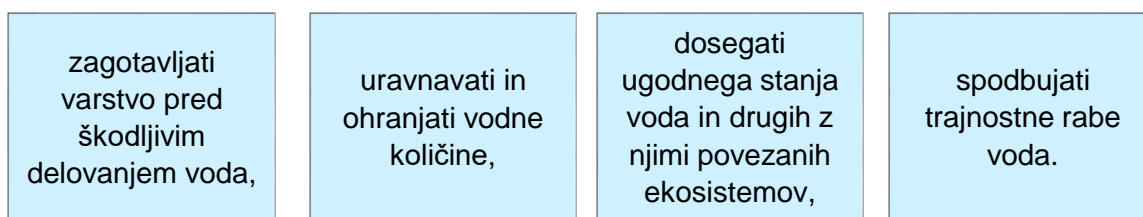
1. Navedite dejavnosti na loviščih.
2. Navedite dejavnosti na loviščih s posebnim namenom.
3. Komu vse je namenjena lovska izobraževalna dejavnost?
4. Kaj se izvaja znotraj raziskovalne dejavnosti na področju lovstva?
5. Navedite nekaj lovskih objektov.
6. Kakšne so razlike med preprečevalnim, privabljalnim in zimskim krmljenjem divjadi?
7. Navedite nekaj biomeliorativnih ukrepov, ki jih izvajajo lovci.

5 UPRAVLJANJE Z VODAMI

Upravljanje z vodami, ki zajema njihovo varstvo, urejanje in odločanje o rabi, je zelo pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ugodnega stanja ohranjenosti (za)varovanih območij (Sajovic 2012, 14).

Neprimerni načini urejanja voda v preteklosti so močno vplivali na zmanjševanje biotske raznovrstnosti vodnih in na vode vezanih habitatnih tipov. Največje zmanjševanje so povzročili posegi pri urejanju voda, ki so spremenili ali zaustavili rečno dinamiko, s čimer je izginilo mnogo obrežnih življenjskih prostorov ter nanje vezanih živalskih in rastlinskih vrst. Odvzemanje čezmernih količin vode in proda, predvsem v obdobjih in na območjih, ki so kritična za preživetje vrst, je dodatno prispevalo k zmanjševanju populacij ogroženih vrst.

Cilji upravljanja voda izhajajo predvsem iz Okvirne vodne direktive EU (2000/60/ES) in Zakona o vodah (ZV-2), ter se izvajajo preko Načrta upravljanja voda (NUV). Ti cilji poskušajo:

Celinske vode v Sloveniji so dom 93 ribjih vrst in podvrst. V ilovnatih bregovih in med koreninami se skriva potočni rak jelševec, pod kamni v živahnejših potokih pa rak koščak.

V peščenem ali muljastem dnu živijo vodni polži in školjke, po katerih Slovenija spada med najbogatejše dežele na svetu. Na ogroženost biotske raznovrstnosti v celinskih vodah najbolj vplivajo spremembe hidromorfoloških lastnosti površinskih voda (regulacije in druge spremembe rečnih strug, preveliki odvzemi vode iz potokov, odstranjevanje obrečne vegetacije itd.). Na podzemne vode bistveno vplivajo spremembe količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda.

Varstvo voda se danes izvaja predvsem preko **Načrta upravljanja voda za vodni območji Donave in Jadranskega morja** (NUV 2022-2027). Gre za strateško-operativni dokument, ki je pripravljen na podlagi **Okvirne vodne direktive EU** (2000/60/ES) in **Zakona o vodah** (ZV-2). Njegov glavni namen je doseči ali ohraniti **dobro stanje** vseh površinskih in podzemnih voda ter zagotoviti trajnostno rabo vodnih virov. Dokument vsebuje predvsem:

- opis vodnih območij v Sloveniji,
- oceno stanja površinskih in podzemnih voda,
- analizo obremenitev (kmetijstvo, industrija, hidroelektrarne ...),
- okoljske cilje za izboljšanje stanja voda,

- program ukrepov za varstvo in obnovo vodotokov,
- seznam varovanih vodnih območij,
- sistem monitoringa voda,
- ekonomsko analizo rabe vode.

NUV temelji na Nacionalnem programu upravljanja z vodami, ki določa dolgoročne usmeritve upravljanja voda v Sloveniji. Posebna pozornost je namenjena tudi **varovanim območjem**, kot so območja Natura 2000, kjer veljajo dodatni ukrepi za ohranjanje habitatov in vrst.

Upravljanje voda in posegi v vodni prostor potekajo na podlagi različnih dovoljenj in presoj:

- **Vodno soglasje** – potrebno je **pred posegom v prostor**, ki lahko vpliva na vodni režim ali stanje voda (npr. gradnja mostu, ceste ali objekta ob vodotoku).
- **Vodno dovoljenje** – potrebno je za **neposredno rabo vode**, na primer za namakanje, odvzem vode ali rabo vode v industriji.
- **Vodna pravica** – pravica do posebne rabe vode (npr. za hidroelektrarne ali večje odvzeme vode), ki se podeli z **dovoljenjem ali koncesijo**.
- **Presoja vplivov na okolje (PVO)** – postopek, s katerim se **pred gradnjo večjih objektov ali posegov** preveri, kakšen vpliv bodo imeli na okolje (vodo, zrak, tla, naravo).
- **Celovita presoja vplivov na okolje (CPVO)** – presoja vplivov na okolje pri **načrtih in programih** (npr. prostorski ali razvojni načrti), še preden se ti sprejmejo.

Varstvo vodnih in obvodnih ekosistemov temelji na spremljanju **indikatorskih vrst**, ki pokažejo stanje vodnega okolja. Na tej podlagi se določi **ekološko sprejemljiv pretok**, to je najmanjša količina vode v vodotoku, ki omogoča preživetje vodnih organizmov in ohranjanje ekosistema. Ta pretok se določi v **vodnem dovoljenju, koncesijski pogodbi ali vodnem soglasju** za posege v prostor.

Pri upravljanju voda se vse več pozornosti namenja tudi **obnovi vodotokov (renaturaciji)**, kar pomeni vračanje rek v bolj naravno stanje in odstranjevanje nepotrebnih pregrad. To podpira tudi **Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030**, ki spodbuja obnovo rek v prosto tekoče stanje. Upravljanje voda je povezano tudi s **podnebnimi spremembami** (suše, poplave, spremembe pretokov) ter cilji **Evropskega zelenega dogovora**, ki povezuje varstvo voda, podnebje in ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Naloge

1. Opredelite cilje upravljanja z vodami.
2. Kaj obsega nacionalni program upravljanja z vodami?
3. Kakšna je razlika med koncesijo in dovoljenjem?
4. Kaj pomeni minimalni ekološki pretok?
5. Napišite varstvene usmeritve za območje breguljke.

5.1 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI PRI UPRAVLJANJU Z VODAMI

Področje upravljanja z vodami vključuje in upošteva pomembne varstvene usmeritve za ohranjanje pomembnih vrst in habitatnih tipov celinskih voda. Med splošnimi usmeritvami so tako:

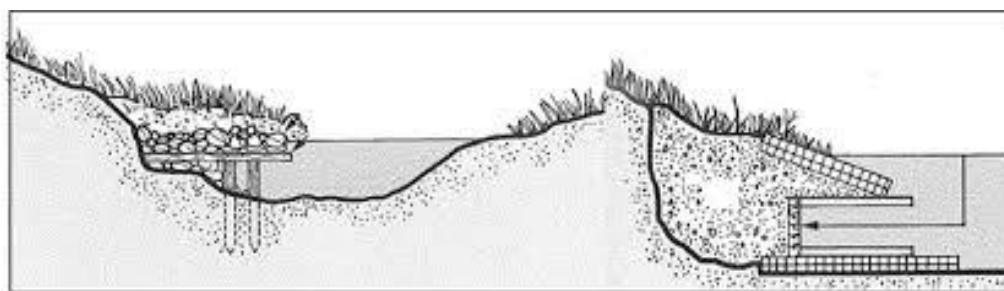
- ohranjanje naravne morfologije struge z naravno dinamiko njenega spreminjanja (nastajanje nasipov, erozijskih zaje, brzice ...),
- ohranjanje naravnih procesov, ki omogočajo nastajanje mrtvic, prelivov, plitvin in tolmunov, ki so pomembni biotopi za vrste mehkužcev (drobni in ozki vrtenec), rakov in ostalih vrst ter habitatnih tipov,
- ohranjanje že nastajajočih habitatov umetnih vodnih teles kot so gramoznice, ki se jih ne zasipava, saj se v njih vzpostavi sekundarni biotop, območje je pomembno za dvoživke in metulje,
- ohranjanje kalov (mlake, lokve, puči) za vzdrževanje biodiverzitete in ohranjanje tradicionalne rabe (zalivanje, napajanje živali) ali druge dejavnosti,
- ohranjanje dobrega stanja površinskih in podzemnih voda,
- sonaravno urejanje vodotokov, ki zagotavlja drstišča, plitvine ter razgibane brežine in dno struge,
- izvajanje sonaravnih posegov (vrbovi popleti, leseni piloti ...) v rečno strugo ter upoštevanje časa za izvajanje posegov izven gnezditvene sezone ptic,
- zagotavljanje kontroliranih odvzemov voda iz vodotokov in zmanjševanje umetnih nihanj količine voda v vodotokih (prevelika nihanja predstavljajo stres za vodne organizme),
- upoštevanje priporočil odvzemanja naplavin (npr. prod) le v obsegu in na način, ki ne spreminja bistveno naravnih procesov in ne ruši naravnega ravnovesja vodnih in obvodnih ekosistemov, izjema je mivka, ki je ne jemljemo zaradi vzdrževanja vlažnih sipin,
- upoštevanje ustreznih priporočil izvajanja vzdrževalnih del na nasipih, zaradi vzdrževanja mikroklimе, ki omogoča uspevanje in razvoj pomembnih vrst in habitatnih tipov (nasipavanje, kopanje na nasipu ali utrjevanje nasipov),

- zagotavljanje pogojev za ohranitev hidrološko-geomorfoloških lastnosti vodotokov, vodnih in obvodnih biotopov ter ekološke povezanosti biotopa pred in po zaježitvi,
- zagotavljanje zveznosti vodotoka (ribje steze) zaradi ustvarjanja novih habitatov in omogočanja migracij rib in drugih vodnih organizmov,

Slika 21: Vrste, ki potrebujejo zveznost vodotokov
Vir: Shutterstock 2003–2024g

- zagotavljanje ekološko sprejemljivega pretoka za ohranjanje samočistilne sposobnosti vodnih ekosistemov (onesnaževanje in raba ne smeta preseči samočistilne sposobnosti narave),
- v primeru reguliranih odsekov vodotoka naj se pretehta možnost sanacije v smeri ponovne vzpostavitve retenzijskih površin za zadrževanje visokih voda ob vodotokih,
- kamnometi na brežini struge naj bodo le na območju, kjer je nujno potrebno tako, da se čim bolj posnema značilno naravno oblikovanost in strukturo brežin,
- ohranjanje razgibanosti dna struge z balvani in večjimi skalami oziroma naravna oblikovanost dna in brežin vodotoka,
- renaturacija močno spremenjenih vodnih teles zaradi doseganja dobrega stanja in dobrega ekološkega potenciala vodnih teles,

Slika 22: Umetni spodmol
Vir: Zakotnik 2015, prosojnica 10

- upoštevanje prepovedi zasipavanja vodnih teles,

- vzdrževanje vodnih in priobalnih zemljišč ter upoštevanje priporočil glede časa vzdrževalnih del, načina odstranjevanja vegetacije, zasajanja avtohtone vegetacije in ohranjanja erudiranih bregov za varovanje:

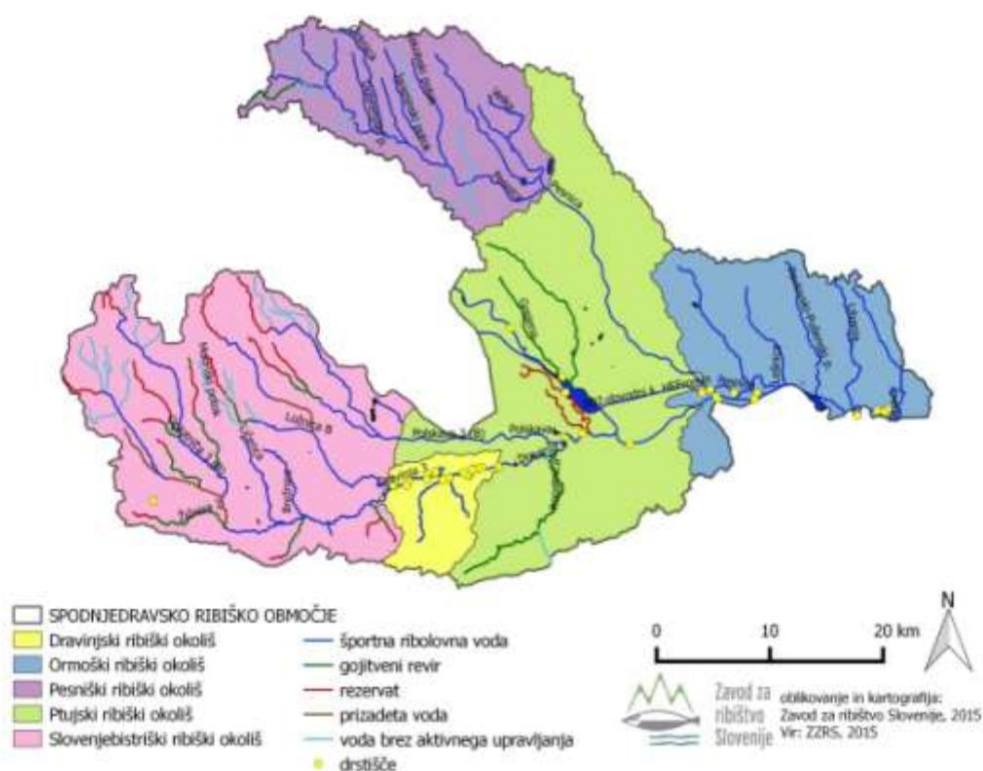
Slika 23: Vzdrževanje vodnih teles zaradi varstva vrst
Vir: Shutterstock 2003–2024h

- upoštevanje časovnih priporočil za košnjo brežin (med drugo polovico septembra in začetkom maja),
- ohranjanje sklenjene obrežne vegetacije tako, da se odmrla drevesa nadomestijo z zasaditvijo avtohtonih vrst, vsaj eno brežno vzdolž 300 m,
- brežine vodotokov se ohranja v naravnem stanju (neutrjene in razgibane).

6 RIBIŠTVO

Večina gospodarskih dejavnosti se odvija zunaj zavarovanih območij, vendar se tudi na teh območjih izvajajo določene dejavnosti trajnostne rabe naravnih virov. Ribolov predstavlja obliko trajnostne rabe vodnih ekosistemov, ki se lahko izvaja tudi na vodotokih znotraj zavarovanih območij, če je usklajen z varstvenimi cilji.

V Sloveniji ribištvo urejajo predvsem predpisi o sladkovodnem in morskem ribištvu, na ravni Evropske unije pa je morsko ribištvo del Skupne ribiške politike EU. Usmeritve za upravljanje ribolovnih virov na območjih Natura 2000 so določene v Programu upravljanja območij Natura 2000 (PUN 2023–2028).

Slika 24: Pregledna karta spodnjedravskega ribiškega območja
Vir: Puklavc, Bertok 2016, 22

Dejavnost ribištva delimo na sladkovodno in morsko ribištvo.

- **Sladkovodno ribištvo** upravlja z ribolovnimi viri v celinskih vodah (reke, jezera, akumulacije),
- **Morsko ribištvo** vključuje gospodarski in rekreacijski ribolov v morju ter je povezano tudi z dejavnostmi, ki oskrbujejo trg in turizem.

Ribiško upravljanje v Sloveniji poteka na več prostorskih ravneh:

- **Ribiška območja** so največje prostorske enote upravljanja ribolovnih virov v Sloveniji. Obsegajo več porečij ali večje vodne sisteme in določajo splošne usmeritve za upravljanje ribjih populacij.

- **Ribiški okoliši** so manjše upravljavske enote znotraj ribiških območij, kjer se načrtujejo in izvajajo konkretni ukrepi ribiškega upravljanja (npr. ribolovni režim, poribljavanje in varstvo rib).
- **Ribiški revirji** so najmanjše enote ribiškega upravljanja. Gre za posamezne odseke rek, jezer ali drugih voda, kjer se dejansko izvajata ribolov in upravljanje ribjih populacij.

Upravljanje ribolovnih virov temelji na več načrtovalnih dokumentih, ki določajo cilje, usmeritve in ukrepe za ohranjanje ter trajnostno rabo ribjih populacij.

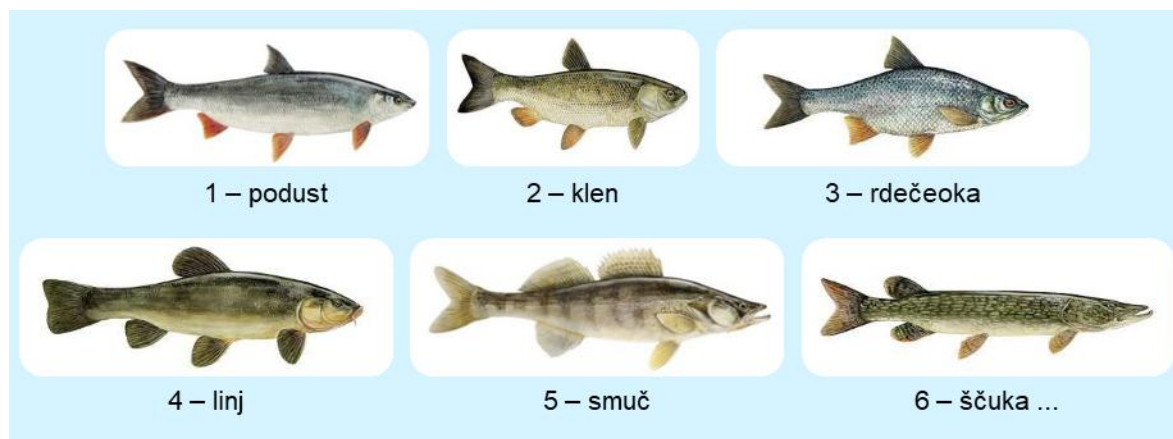
- **Program upravljanja rib** določa dolgoročne cilje in usmeritve upravljanja ribjih populacij na državni ravni za obdobje 12 let. Vsebuje oceno stanja ribjih populacij in njihovih habitatov, cilje za varstvo in trajnostno rabo ribolovnih virov, ukrepe za doseganje teh ciljev ter oceno potrebnih finančnih sredstev. Program vključuje tudi ukrepe za ohranjanje ali izboljšanje stanja ogroženih ribjih vrst.
- **Načrti ribiških območij** določajo temeljne usmeritve za ohranjanje in trajnostno rabo ribjih populacij v posameznem ribiškem območju. V njih so opredeljena načela posegov v populacije rib, usmeritve za poribljavanje in sonaravno gojitev rib ter ukrepi za varstvo vodnih habitatov in zavarovanih območij.
- **Načrti ribiškega upravljanja ribiških okolišev** določajo konkretne ukrepe za izvajanje ribiškega upravljanja na lokalni ravni. Izvajajo jih ribiške družine kot koncesionarji ter Zavod za ribištvo Slovenije, ki opravlja strokovne naloge spremljanja stanja ribjih populacij in načrtovanja upravljanja.

Operativne ukrepe za izvajanje ribiškega upravljanja v posameznih ribiških okoliših določajo letni programi.

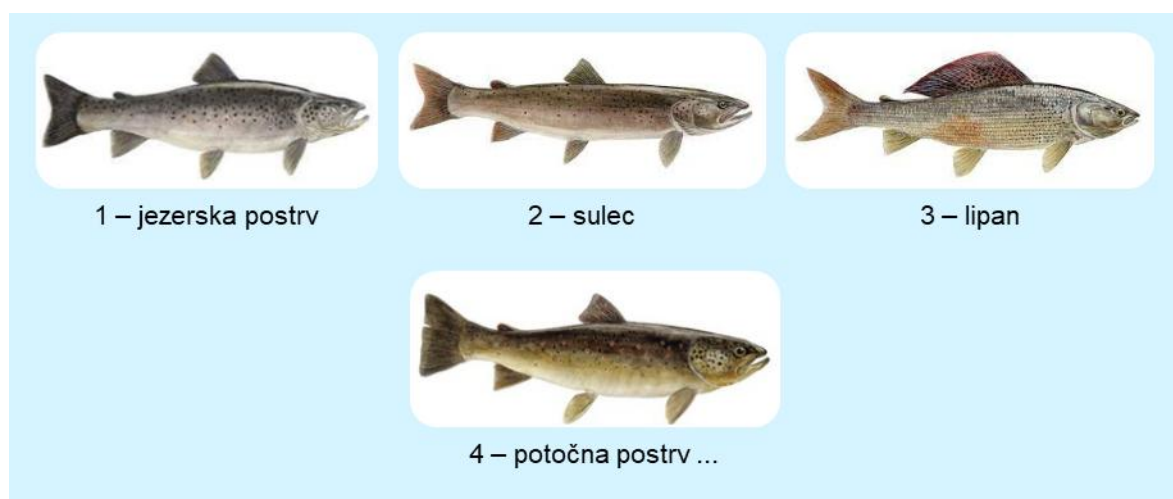
Ukrepi za ohranjanje domorodnih ribjih vrst vključujejo:

- prilagojen **ribolovni režim** (npr. omejitve ribolovnih dni, dovolilnice, varstvene dobe in najmanjše lovne mere),
- **ribiško čuvajsko službo**, ki nadzira izvajanje predpisov in preprečuje krivolov,
- odvzem spolnih celic in umetno **razmnoževanje rib** (smukanje) za ohranjanje genetsko ustreznih populacij,
- **poribljavanje**.

Poribljavanje pomeni vnos rib ali ribjih mladice v vodotoke z namenom obnove ali ohranjanja ribjih populacij. Izvaja se predvsem z domorodnimi vrstami, ki so značilne za posamezno porečje, in le na območjih, kjer je bila ta vrsta že naravno prisotna. Pri tem se pogosto uporabljajo mladice ali ikre iz ribogojnic ali gojitvenih revirjev. Poribljavajo cipridne in salmonidne vrste.

Slika 25: Cipridne vrste
Vir: Bertok b. I., 46, 24, 50, 28, 54, 58

Slika 26: Salmonidne vrste
Vir: Bertok b. I., 4, 6, 8, 12

Morsko ribištvo v Evropski uniji danes poteka v okviru **Skupne ribiške politike Evropske unije** (Common Fisheries Policy – CFP). Ta določa pravila za trajnostno upravljanje ribjih populacij v evropskih morjih. Cilj politike je zagotoviti, da ribolov ne ogroža dolgoročnega obstoja ribjih vrst in da se morski ekosistemi ohranjajo v dobrem stanju.

Ribiči morajo pri svojem delu upoštevati predvsem:

- **trajnostni ulov rib**, ki ne presega naravne sposobnosti obnavljanja ribjih populacij,
- **omejitve ribolovnega napora**, kot so kvote ulova, omejitve ribolovnih dni in dovoljena ribolovna orodja,
- **varstvo ribjih populacij**, zlasti v času drsti in za ogrožene vrste.

Poleg tega na upravljanje vodnih ekosistemov vpliva tudi **Okvirna vodna direktiva EU** (2000/60/ES), katere cilj je doseči dobro stanje voda in ohranjati vodne habitate, ki so življenjski prostor številnih ribjih vrst.

Posebno varstvo imajo tudi številne ribje vrste in njihovi habitati na območjih Natura 2000, ki izhajajo iz **Direktive o habitatih**. Na teh območjih veljajo dodatne omejitve ribolova in drugi ukrepi za ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Zaradi teh pravil mora biti sodobno morsko ribištvo usmerjeno v trajnostno rabo morskih virov, varovanje ribjih populacij in ohranjanje morskih ekosistemov.

Naloge

1. Kaj obsega program upravljanja rib?
2. Katere vrste se lahko poribljavajo?
3. Na katerih območjih lahko lovimo ribe?
4. Kakšna je razlika med pojmi območje, okoliš in revir?

6.1 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU SLADKOVODNEGA RIBIŠTVA

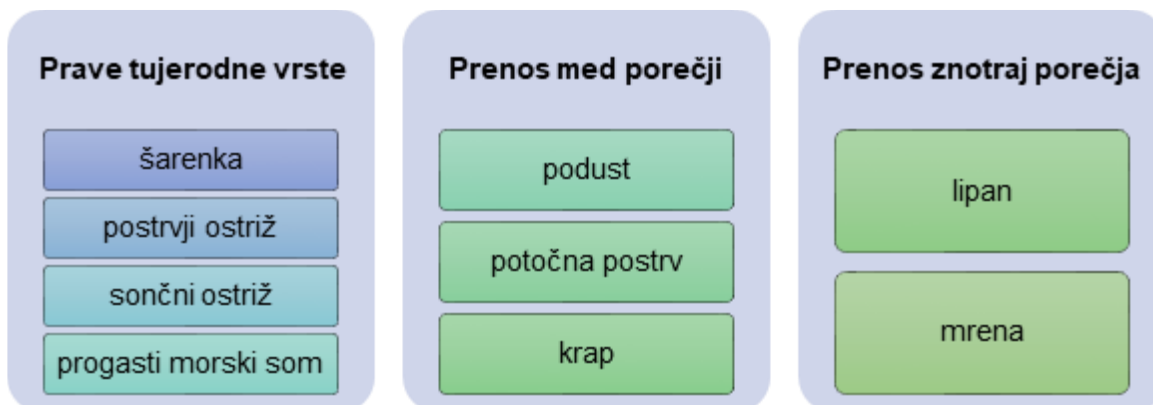
Splošne varstvene usmeritve v okviru ribiške dejavnosti so:

- prostorsko in časovno omejevanje ribolova v skladu z ribolovnimi režimi:
  - o vrste in količine uplenjenih rib,
  - o najmanjše dolžine lovnih rib in varstvene dobe,
  - o načini ribolova ...
- upoštevanje predpisov in pogojev za varstvo lovnih vrst rib, ter prepoved lova vrst, ki niso predmet ribolova (nelovne vrste rib – ogrožene in redke vrste),
- upoštevanje omejitev ribolova v času parjenja, gnezdenja, vzreje mladičev ali motnje na počivališčih drugih živalskih in rastlinskih vrst,
- upoštevanje pravil gojitev zgolj domorodnih vrst rib v okviru sonaravne gojitve rib v naravnem okolju,
- ustrezna ureditev ribiških stojišč/mest za ribolov, tako, da se na večjem delu obrežja ohranja vegetacija in ni vznemirjenja občutljivih vrst,
- upoštevanje prepovedi vnosa ribjih vrst – poribljavanja:
  - o na območju čapljice (mala bobnarica, ki živi v trstičevju),
  - o na območju HT 3150 (območje zakoreninjene podvodne vegetacije),
  - o v oligo in mezotrofnih vodah,

Slika 27: Čapljica
Vir: Shutterstock 2003–2024i

- upoštevanje prepovedi vnosa tujerodnih in konkurenčnih vrst rib oziroma rib, ki niso iz iste zaključene geografske enote pomembne za evolucijo rib,

- ohranjanje izvajanja ekstenzivnega in polintenzivnega ribogojstva in neintenzivnega, ki lahko povzroči spremembe pogojev v vodi,
- preprečevanje uhajanja rib iz ribogojnic, zlasti alohtonih in invazivnih,
- ohranjanje ugodnega stanja vodnih ekosistemov kot življenjskih okolij rib (preprečevanje onesnaževanja in degradacije vodotokov dolvodno),
- priporočljiva odstranitev konkurenčnih in alohtonih vrst na območjih, kjer je to potrebno,
- zaščita drstišč in omogočanje primernih mest za reprodukcijo, prehranjevanje in prezimovanje (npr. pri potočni postrvi),
- zagotavljanje prehodnosti vodotokov za ribe (ribje steze oziroma ribji prehodi), ki omogočajo selitev rib mimo pregrad, kot so jezovi ali hidroelektrarne, ter ohranjanje naravnih migracijskih poti ribjih vrst.

V ribištvu so jasno določeni tudi varstveni režimi:

- prepoved lovljenja na varstvenih območjih in drugih revirjih, ki so z zakonom določeni kot območja varovanja,
- prepoved lovljenja salmonidnih rib ponoči,
- prepoved lovljenja z razstrelivi, strupi ali elektriko, ...
- prepoved lovljenja rib na prehodu, v depresijah, lužah, na poplavnih površinah in drugih vodnih površinah, ki nastanejo ob umiku ali presihanju vode,
- prepovedano je plenjenje rib v varstveni dobi (npr. mlajše ribe),
- prepovedano je prenašanje rib med porečji,
- prepovedano je vznemirjanje mladice in rib na drstiščih.

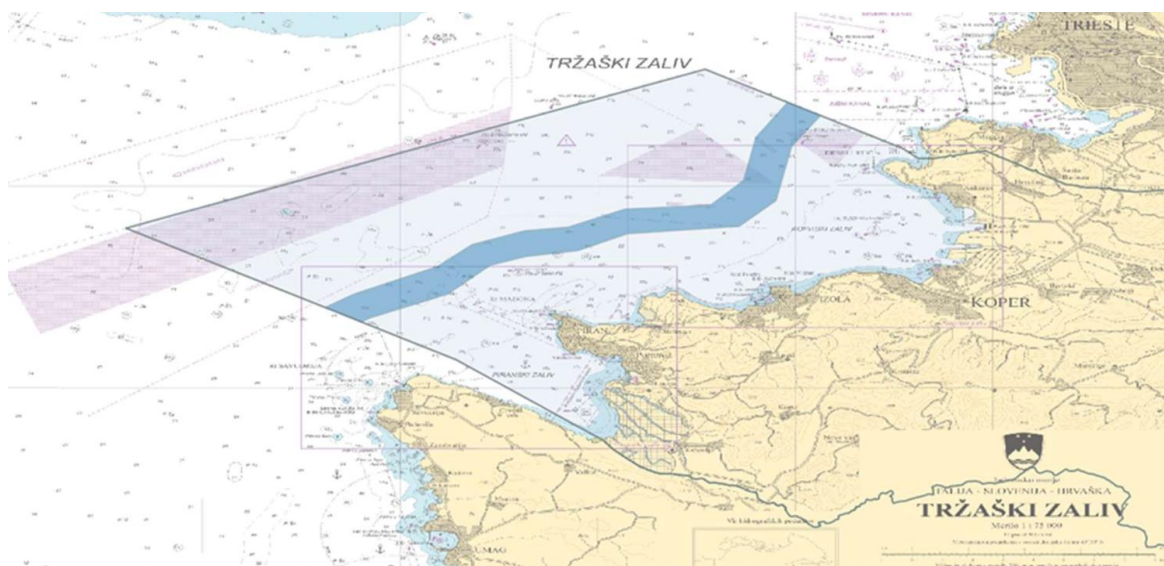
6.2 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU MORSKOVODNEGA RIBIŠTVA

Splošne varstvene usmeritve v okviru ribiške dejavnosti so:

- prostorsko in časovno omejevanje ribolova v skladu z ribolovnimi režimi glede na:
  - o vrste in količine uplenjenih rib,
  - o najmanjše dolžine lovnih rib in varstvene dobe,
  - o načine ribolova ...
- upoštevanje predpisov in pogojev za varstvo lovnih vrst rib, ter prepoved lova vrst, ki niso predmet ribolova (nelovne vrste rib – ogrožene in redke vrste),
- prepoved ribolova znotraj 150 metrskega območja okoli objektov namenjenih marikulturi (gojenje mehkužcev in rib),
- omejitev ribolova s pridneno vlečno mrežo na območju detritnega dna v neposredni bližini tromeje z Italijo in Hrvaško,
- ribolov je znotraj koridorja, ki se nahaja med 1,5 in 3,0 navtične milje, možen tudi v nočnem času, zunaj tega pa le, če razmere dopuščajo,

Slika 28: Detritno dno s pridnenimi organizmi
Vir: Lipej idr. 2016, 19

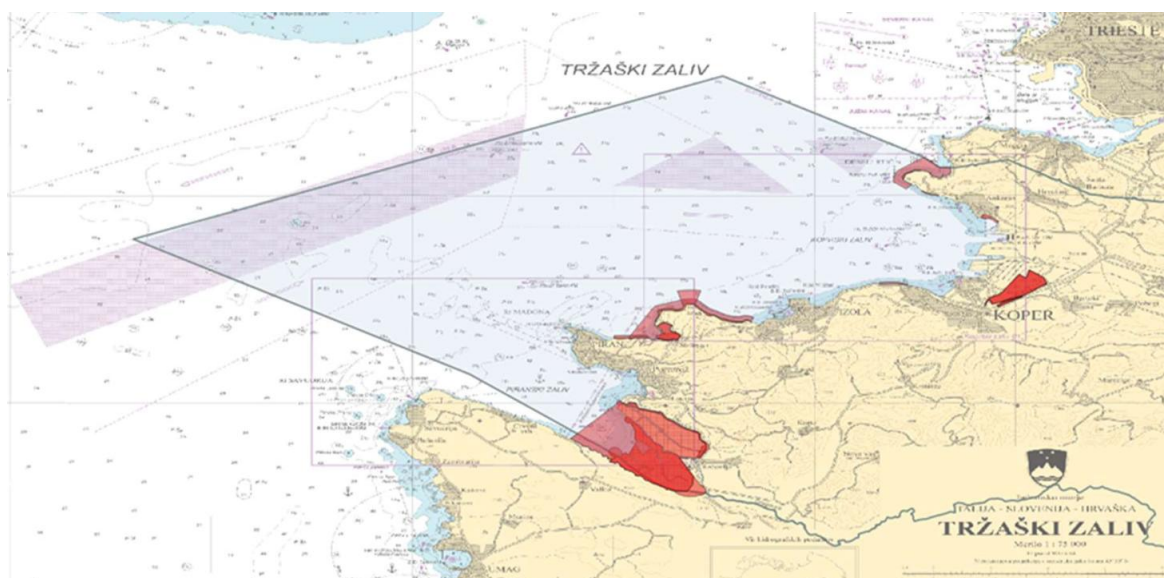

Slika 29: Koridor (modri pas) označuje mesto ribolova tudi v nočnem času
Vir: Načrt 2021, 11

Ribolov je omejen na zavarovanih območjih, območjih ribolovnih rezervatov, območjih akvakulture, območju sidrišča in sheme ločene plovbe ter na območju zunaj koridorja v

nočnem času. Na navedenih območjih je izvajanje ribolova in ribogojnih ukrepov bodisi v celoti ali delno prepovedano oziroma časovno ali lokacijsko omejeno:

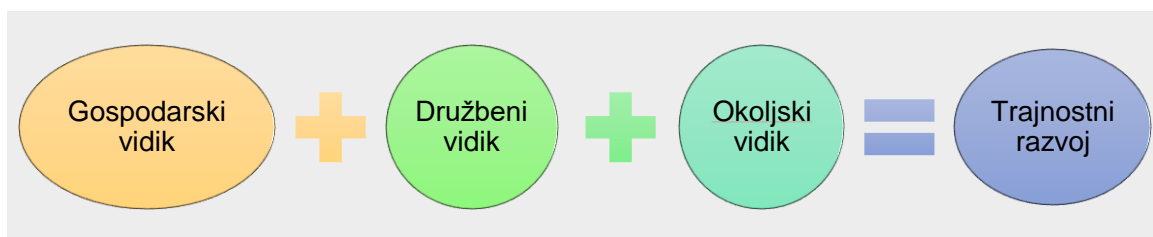
- Na celotnem območju **Krajinskega parka Sečoveljske soline** je prepovedan športni ribolov. Prepovedani so tudi ribolov in ribogojni ukrepi ter gojitve morskih živali (marikultura). Enako velja za naravni **rezervat Strunjan – Stjuža**.
- Po **naravnem spomeniku Rt Madona** je prepovedano pluti na motorni pogon. Tudi sidranje, podvodni ribolov in pridobivanje organizmov brez soglasja ZRSVN niso dovoljeni.
- V **Krajinskem parku Debeli rtič** so prepovedani negospodarski ribolov, plutje s hitrostjo, ki presega 7 vozlov in sidranje v 200 metrskem obalnem pasu. Dovoljen je le ribolov z obale. Nabiranje morskih organizmov ni dovoljeno na območju podvodnega grebena, v 50–100 m širokem pasu od skrajnega dela rta.
- V **Portoroškem in Strunjanskem ribolovnem rezervatu** sta prepovedana gospodarski in pristočasni ribolov, razen izlova jat cipljev v zimskem času in lov z obale.
- Prepovedan je tudi ribolov na območjih **sidrišč**. Zasedrane ladje predstavljajo fizično oviro.
- Ribolov je prepovedan na območju **kopalnih voda**.

Slika 30: Območja Nature 2000 (rdeče oznake) imajo poseben ribolovni režim
Vir: Načrt 2021, 11

7 UREJANJE OKOLJA IN PROSTORSKO NAČRTOVANJE

Prostor je omejena naravna dobrina in ga varujejo s **prostorskimi akti** na državni in občinski ravni. Prostor je ogledalo družbe (odraz našega ravnanja in spoštovanja), odraz ekonomije (izrabe prostora), kulturne identitete in stanja duha. Temeljni cilj urejanja prostora je omogočiti skladen razvoj z usklajevanjem gospodarskih, družbenih in okoljskih vidikov razvoja.

Slika 31: Vidiki trajnostnega razvoja
Vir: lasten

Tako mora prostorska ureditev zadovoljiti človeške potrebe in hkrati zagotoviti načrtno izrabo prostora ter zavarovati pomembna območja. Pri tem je potrebno ohranяти tudi naravne danosti (podnebje, relief, vodne razmere, posebnosti okolja, biodiverzitetu).

Slika 32: Trajnostno zeleno mesto
Vir: Shutterstock 2003–2024j

V Sloveniji se srečujemo s problematiko hitrega širjenja naselij, pri tem pa se krčijo površine za oddih in rekreacijo. Gradnja vedno bolj posega v neokrnjene predele, večja se raba vode, elektrike, količina odpadkov narašča, prav tako količina odpadnih voda ... Meja med mestom in podeželjem se hitro briše.

Sodobno prostorsko načrtovanje se je v Sloveniji postopno razvijalo v 20. stoletju, pravni okvir pa se je večkrat posodobil. Danes ga ureja predvsem Zakon o urejanju prostora (ZUreP-3), ki se uporablja od 1. junija 2022. Z razvojem prostorskega načrtovanja so se v mestih začeli načrtno umeščati objekti in ureditve, pomembni za kakovost okolja in življenja, kot so čistilne naprave, prometne obvoznice in zelene površine. Hkrati so se začeli uvajati ukrepi za zmanjševanje onesnaževanja, omejevanje težke industrije v mestih, prehod na čistejše vire energije ter spodbujanje javnega prometa.

V postopkih prostorskega načrtovanja sodeluje Zavod RS za varstvo narave (ZRSVN) kot strokovna institucija na področju ohranjanja narave. Zavod pripravlja **naravovarstvene smernice** in podaja strokovna **mnenja** pri pripravi strokovnih aktov ter sodeluje v postopkih presoje sprejemljivosti planov in posegov na območjih Naturo 2000.

Tabela 10: Razlika med CPVO in PVO v postopkih varstva okolja

Postopek	Kaj pomeni	Kdaj se uporablja	Primer
CPVO – celovita presoja vplivov na okolje	Postopek, s katerim se oceni vpliv planov, programov in prostorskih aktov na okolje.	Uporablja se pri pripravi strateških dokumentov , še preden se sprejmejo načrti razvoja ali prostorski načrti.	priprava občinskega prostorskega načrta (OPN) , regionalni razvojni program
PVO – presoja vplivov na okolje	Postopek, s katerim se oceni vpliv konkretnega projekta ali posega na okolje.	Uporablja se pred gradnjo ali izvedbo večjih posegov v okolje.	gradnja avtoceste, hidroelektrarne, večje industrijske naprave

Naravovarstvene smernice so strokovno gradivo, s katerim se za območje, ki ima na podlagi predpisov s področja ohranjanja narave poseben status, opredelijo *usmeritve, izhodišča* in *pogoji* za varstvo naravnih vrednot in zavarovanih območij ter *ohranjanje* biotske raznovrstnosti. Smernice temeljijo na podatkih o:

- vrstah: ekološke zahteve, biologija,
- habitatnih tipih: območje razširjenosti, stanje ohranjenosti,
- predvidenih posegih, dejavnosti ali spremembah rabe.

Pripravljalec (npr. občna) prostorskega akta mora pri pripravi akta upoštevati smernice pristojnih nosilcev urejanja prostora in pridobiti njihova mnenja. V primeru, da se z usmeritvami in smernicami občina ne strinja, se izvede med občino in ZRSVN usklajevanje. Po uskladitvi, ZRSVN izda **naravovarstveno mnenje o usklajenosti prostorskega akta z naravovarstvenimi smernicami**, kar pa je pogoj za sprejetje prostorskega akta.

Državni in lokalni organi morajo pri širitvi stavbnih zemljišč upoštevati dejstvo, da so izkoriščene že vse možnosti za racionalno pozidavo in da potreb ni mogoče zadovoljiti drugače. Poselitev se načrtuje na obstoječih poselitvenih območjih, na degradiranih območjih, ob prometnicah in na naravovarstveno manj občutljivih območjih. V mislih je potrebno imeti ohranjanje kvalitete naravne in kulturne dediščine.

Nosilec dejavnosti ali izvajalec posegov mora delovati tako, da v čim manjši meri posega v naravo ter po končanem delu približa stanje v naravi na stanje pred posegom.

V Sloveniji je varstvo območij **Natura 2000** določeno tudi s **Programom upravljanja območij Natura 2000 za obdobje 2023–2028 (PUN 2023–2028)**. Program določa cilje varstva, potrebne ukrepe ter pristojne sektorje in nosilce za ohranjanje habitatov in vrst na posameznih območjih Natura 2000. Dokument je pomembna podlaga za načrtovanje dejavnosti v prostoru ter za postopke presoje sprejemljivosti posegov v naravo.

Na ravni Evropske unije je pomembna tudi **Strategija EU za biotsko raznovrstnost do leta 2030**, ki med drugim predvideva obnovo najmanj **25.000 km rek v prosto tekoče stanje**, predvsem z odstranjevanjem zastarelih pregrad. Te cilje dodatno podpira tudi **Uredba EU o obnovi narave**, ki spodbuja obnovo degradiranih ekosistemov. Ukrepi so posebej pomembni pri načrtovanju infrastrukture, vodnogospodarskih ureditev in drugih posegov, ki lahko povzročajo **fragmentacijo habitatov** ali vplivajo na delovanje vodnih ekosistemov.

Naloge

1. Kakšna je vloga Zavoda Republike Slovenije za varstvo narave?
2. Katere podatke je potrebno preučiti, preden se podajo smernice za določeno območje?
3. Katere vidike moramo upoštevati, če želimo ohranjati naravo na trajnostni način?
4. Kakšna je razlika med CPVO in PVO?

7.1 VARSTVENE USMERITVE ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI V OKVIRU UREJANJA PROSTORA OZIROMA PROSTORSKEGA NAČRTOVANJA

Splošne varstvene usmeritve na področju prostorskega načrtovanja so (Zavod 2021):

- sprememba rabe zemljišč se izvede le v primerih, ko to ne bo imelo bistvenega vpliva na ugodno stanje ogroženih in zavarovanih vrst ter habitatnih tipov, ki se ohranjajo prednostno (vlažni travniki, mokrotni gozd ...),
- izvajanje monitoringa habitatnih tipov in vrst, ki so zaščiteni v direktivah,
- osveščanje družbe kot celote o potrebi po varovanju okolja,
- ohranjanje velikosti habitatnega tipa in njegove zveznosti,
- vzdrževanje specifične lastnosti, strukture in procesov habitatnega tipa (raba prostora, ki ne onesnažuje okolja, vzdržuje naravno hidromorfologijo vode, ohranja naravno biocenozo ...),
- z namenom ohranjanja biodiverzitete je potrebno ohranjati mozaičnost krajine in krajinske pestrosti, ohranjati je potrebno značilne reliefne oblike, predvsem tiste, ki dajejo prostoru identiteto (vrtače, škrapljišča, griž, ...),

- ohranjanje kulturne in naravne dediščine (kalov, mlak in opuščeni ovodneneli površinski kopovi) za varovanje dvoživk in metuljev,
- spodbujanje naravi prijaznih načinov kmetovanja in tako ohranjati proizvodni potencial oz. rodovitnost tal,
- **gradnja objektov** naj ne poteka ob vodotokih, na poplavnih ravninah ali erozijsko nestabilnih območjih, saj je potreben prostor za sanacijo morebitnih degradacij,
- gradnja se načrtuje tako, da ne povzroča fragmentacije naravnih območij, v ta namen se ohranjajo mejice, grmišča, posamezna drevesa in skupine dreves,
- obnova in vzdrževanje objektov se prilagodi življenjskemu ciklu posamezne vrste, ki jo želimo varovati:

Slika 33: Živali v mestu
Vir: Shutterstock 2003–2024k

- upoštevajo naj se priporočila uporabe ustreznih svetil za razsvetljavo,
- območje gradnje naj se ponoči ne osvetljuje oziroma se ga osvetljuje le toliko, kolikor je iz varnostnih razlogov nujno potrebno,

Slika 34: Pazimo na svetlobno onesnaževanje
Vir: lasten

- razgaljene površine se čim prej sanira z uporabo avtohtone vrste rastlin ali se omogoči semenjenje, naravno zasajevanje in druge oblike razmnoževanja z namenom vzpostavitve avtohtone vegetacije,
- v primeru vzpostavitve nadomestnih habitatov, morajo biti ti izvedeni in v funkciji še pred uničenjem prvotnih habitatov,
- **deponije** zemljin in viškov izkopanega materiala pri gradnji naj bodo izven območja z naravovarstvenim statusom, izven območij ogroženih habitatnih tipov in habitatov ogroženih vrst,
- na območjih naj se izvajajo ukrepi za preprečevanje razraščanja **tujerodnih invazivnih rastlinskih vrst** (stroji, ki se uporabljajo pri delu, naj bodo predhodno očiščeni, da ne bo možno širjenje semen invazivnih vrst rastlin iz drugih delovišč),
- odstranjevanje invazivnih vrst rastlin ob obnovi, gradnji ali kakšnem drugem posegu,

- umeščanje in izgradnja **cevovodov** za odpadno vodo in objekte čistilnih naprav naj se v prostor načrtujeta tako, da se na območju naravnih vrednot in območjih biotske pestrosti zagotavlja ohranjanje njihovih lastnosti,
- umeščanje in izgradnja **plinovodov** naj potekata po obstoječih infrastrukturnih koridorjih, če prečkajo vodotok, naj se prednostno izvaja s podvrtavanjem struge ali z vgraditvijo v konstrukcijo mostov,
- plinovodi naj se načrtujejo izven območij habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo in izven habitatov ogroženih in zavarovanih vrst,
- izgradnja **daljnovodov** naj poteka po obstoječih trasah ali gozdnih posekah s tehničnimi rešitvami, ki so prilagojene glede na prisotnost vrste ptic (kabliranje, primerni nosilci vodnikov, večje razdalje med stebri, zaščita stebrov ...),
- postavitve stebrov za prečkanje vodotoka naj bo tam, kjer je najnižja vegetacija in ne na poplavni ravnici ali območjih pomembnih za ohranjanje narave,

Slika 35: Pticam, ki gnezdijo na daljnovodih, grozi nevarnost
Vir: Shutterstock 2003–2024m

- pri vzdrževanju trase cevovodov, plinovodov in daljnovodov naj se odstranjuje invazivne vrste rastlin,
- izgradnja **alternativnih virov energije** se praviloma namešča na območjih gospodarskih con, poselitvenih območjih in na objektih,
- na območjih kmetijskih zemljišč se ne namešča, še posebno če to ogroža ohranjanje biodiverzitete in habitate (suha travišča ...),
- pri izgradnji hidroelektrarne se zagotovi zveznost vodotoka v obe smeri s postavitvijo ustreznega prehoda za vodne organizme v času, ko ne potekajo selitve na drstišča in se ne odvija drst,
- na območju akumulacijskih bazenov se predvidijo mirne cone za naselitev, rast in razmnoževanje prosto živečih vrst,
- kamnometi na brežini struge naj se izvajajo le na odsekih, kjer je to nujno potrebno, drugod pa naj struga, kolikor je mogoče, posnema značilno naravno obliko in strukturo brežin,
- ohranja se razgibanost dna struge z balvani in večjimi skalami, betoniranje brežin pa ni priporočljivo,
- izlivni deli pritokov se urejajo sonaravno,
- **kopališka** in druga infrastruktura naj se načrtuje na degradiranih območjih na način, ki omogoča izboljšanje stanja vodnih in obvodnih ter morskih habitatnih tipov ali habitatov vrst,

- infrastrukturo za **pomorski promet** se planira na že urbaniziranem oziroma utrjenem območju, izven teh območij pa le na način, ki zagotavlja ohranjanje naravnih delov obale, združbe in procesov,
- morebitne plovne poti, ureditev pristanišč in vstopno-izstopnih mest se uredi izven mirnih con in pomembnih habitatov prosto živečih vrst,
- upoštevanje priporočil načrtovanja **turistične** in **rekreacijske** infrastrukture izven območij gnezdišč, počivališč in drugih mirnih con ...,
- turizem naj se načrtuje za dvig kvalitete in ne kvantitete, še posebej na obremenjenih območjih ali naravovarstveno občutljivih območjih,
- naravne vrednote se lahko vključujejo v turistično ponudbo z upoštevanjem omejevanja obiska v skladu s predpisi varstva narave (Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot),
- omrežje kolesarskih poti in pešpoti se na območju ohranjanja narave načrtuje na obstoječih poteh, pomembno je, da se načrtuje prilagojene, nemnožične in neagresivne oblike turizma in rekreacije,
- večje rekreacijske površine, ki bi povzročale večji poseg v okolje ali onesnaževanje (golf, motokros, ...), se planira na degradiranih območjih, stran od občutljivih območij (npr. vodotoki, kras, jamski sistem ...),
- na robovih zavarovanih območij (pred vstopom in izstopom) se zagotavlja zadostno število parkirnih mest, na območju pa se spodbuja uporaba trajnostne oblike mobilnosti,
- upoštevanje priporočil za vzdrževanje **protipoplavnih nasipov** in ohranjanje poplavnih pasov,
- trasa **cest in železnic** se načrtuje izven območja vodotokov in poplavnih površin, razen če to ni mogoče, in se izvede sonaravna ureditev vodotoka z ohranitvijo vodnega režima,
- za traso naj se v največji možni meri uporabi že obstoječe poti in prometnice,
- v območju koridorjev ogroženih vrst in v območjih, ki omogočajo genetsko povezanost populacij se ureja prostor tako, da se omogoča neovirane prehode živalim,

Slika 36: Nadhod omogoča živalim prehod čez oviro
Vir: Shutterstock 2003–2024l

- na odsekih cest, preko katerih poteka selitvena pot živali, se rekonstruira cesta tako, da jim omogoča varen prehod oz. podhod (zeleni mostovi, ograje za prečkanje živali, rampe za izhod živali, ki zaidejo na cesto ...), prav tako se dela načrtujejo izven razmnoževalne ali selitvene sezone,
- protihrupne ograje naj bodo iz vidnih materialov in ne prozorne z nalepkami ujed, saj še zmeraj prihaja do trkov ptic,
- ob železnicah naj se zagotovijo protipožarni ukrepi (preseke, pregrade ...),
- upoštevanje predpisov in pravil pri gradnji objektov, ki imajo lahko negativen vpliv na ugodno stanje vrst in/ali habitatnih tipov,
- upoštevanje priporočil o izvajanju zemeljskih in gradbenih del na rastiščih zavarovanih vrst.

8 VIRI

Berginc, Mladen, Jelka Kremesec - Jevšenak. 2006. Sistem varstva narave v Sloveniji. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.

https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Publikacije/a501ce9279/sistem_varstva.pdf (23. 2. 2024).

Bertok, Marko. B. I. Domorodne ribolovne vrste rib slovenskih celinskih voda. Ljubljana Šmartno: Zavod za ribištvo Slovenije. <https://www.virtualni-katalog.si/zzrs/Domorodne%20ribolovne%20vrste%20rib%20celinskih%20voda/> (15. 2. 2024).

Bibič, Andrej. 2007. Program upravljanja območij Natura 2000: 2007–2013: operativni program. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor.

https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/knjiznica/publikacije/Natura_2000-SLO-01.pdf (15. 2. 2023).

Bobnarica: *Botaurus stellaris*. B. I. *Life Stržen*. <https://life.notranjski-park.si/sl/bobnarica/> (15. 2. 2023).

Bogastvo grbinastih travnikov, voden botanični izlet na Vogar z Marjano Bajt in cvetlični meni v restavracij Triglav. 2024. Triglavski narodni park, Julijske alpe, Bohinj – Slovenija. <https://www.bohinj.si/priredittev/bogastvo-grbinastih-travnikov-voden-botanicni-izlet-na-vogar/> (12. 5. 2024).

Bojkovski, Danijela, Angela Cividin, Marko Čepon, Antonija Holcman, Drago Kompan, Milena Kovač, Andreja Komprij, Metka Žan Lotrič, Špela Malovrh, Klemen Potočnik, Mojca Simčič, Dušan Terčič, Polonca Zajc. 2014. Slovenske avtohtone in tradicionalne pasme domačih živali. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje. https://skp.si/download/slovenske_avtohtone_in_tradic_pasme_domacih_zivali-pdf?ind=60c31d706ca72&filename=Slovenske_avtohtone_in_tradic_pasme_domacih_zivali.pdf&w_pdm=6314&refresh=67ca72fa2058b1741320954 (22. 2. 2023). V sklopu Programa razvoj podeželja 2007–2013.

Cokan, Maja, Jaroslav Jankovič. 2012. Zlata parmena in mošancelj v našem sadovnjaku. *Slovenske novice* (Subvencije), 5. 12. <http://www.slovenskenovice.si/lifestyle/vrtodom/zlata-parmena-mosancelj-v-nasem-sadovnjaku> (20. 11. 2022).

Černič, Nina, Rok Hodej, Martin Hirbar Kim Istenič, Aljaž Košir, Matija Marčina, Vid Papež, Alma Štulanovič, Lana Thaler Oblak, ... Matevž Šegula. B. I. Razvojne faze gozda. V: Gozdna učna pot Golovec. *Arnes / OŠ Poljane Ljubljana* (Stojišča / 3). http://www2.arnes.si/~opoljanelj/projekti/gozdna_pot/3_fazegozda.htm (15. 6. 2023).

Habjan, Vladimir. 2012. Dobre izkušnje prve ribje steze v Sloveniji. *Naš stik*, 31. 7. <https://www.nas-stik.si/novice/podrobnosti-novice/dobre-izkusnje-prve-ribje-steze-v-sloveniji> (15. 4. 2024).

Jaksetič, Dragica. 2013. Po Volovji rebri Volovja reber? *Delo*, 6. 11. <http://www.delo.si/novice/slovenija/po-volovji-rebri-volovja-reber.html> (20. 11. 2018).

Klopčič, Marija. 2019. Biodiverziteteta v živinoreji. Ljubljana: Biothniška fakulteta, Oddelek za zootehniko. Prosojnice.

https://www.kgzs.si/uploads/dokumenti/druga_gradiva/biodiverziteteta_v_zivinoreji_-_izr.prof.dr._marija_klopcic.pdf (18. 3. 2019). Predavanje 8. 10. 2019 v okviru projekta LifeNaturaViva: Biodiverziteteta – umetnost življenja.

- Kmecl, Primož, Jernej Figelj. 2015. Monitoring splošno razširjenih vrst ptic za določitev slovenskega indeksa ptic kmetijske krajine – poročilo za leto 2015: končno poročilo. Naročnik Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ljubljana: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije. https://www.ptice.si/wp-content/uploads/2015/01/201511_Kmecl_P_Figelj_J_Monitoring_splosno_raszirjenih_vrst_ptic_za_dolo%C4%8Ditev_slovenskega_indeksa_ptic_kmetijske_krajine-2015.pdf (7. 3. 2025).
- Langerholc, Eva, Tanja Košar Starič, Gregor Kalan. 2020. Analiza in ocena stanja projektnega območja Ličenca pri Poljčanah (SI3000214). Ljubljana: Zavod RS za varstvo narave. https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.1_Analiza_stanja_Licenca_pri_Poljcanah_ZRSVN_2020.pdf (10. 9. 2023). Izdano v okviru projekta LIFE Integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji, 2018–2026.
- Lipej, Lovrenc, Martina Orlando - Bonca, Borut Mavrič, Valentina Pitacco. 2016. Biodiverzitetna biogenih formacij. Piran: Nacionalni inštitut za biologijo, Morska biološka postaja. E-knjiga. https://www.nib.si/mbp/images/pdf/biodiverzitetna/Biodiverzitetna_biogenih_formacij.pdf (1. 4. 2022).
- Lovska družina Radenci. 2011. Lovska družina Radenci svetuje. <https://www.turisticnodrustvo-radenci.si/datoteke/Zlozenka%20LD%20Radenci.pdf> (15. 3. 2025).
- Lukač, Branko, Jože Verbič, Janko Verbič, Tomaž Žnidaršič, Tomaž Poje, Tatjana Pevec, Mateja Strgulec, Jasmina Slatnar, Anton Zavodnik. 2015. Tehnološka navodila za izvajanje operacij Trajno travinje I in Trajno travinje II: v okviru ukrepa Kmetijsko-okoljska-podnebna plačila za obdobje 2014–2020. Upravljanja programa Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Ljubljana: Kmetijski inštitut Slovenije; Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije. <https://www.2.kgzs.si/Portals/0/ZZ%2021%20Teh%20navodila%20KOPOP%20%20trajno%20travinje%20I%20in%20II%20-%202016%206%2015.pdf> (20. 2. 2023).
- Marčeta, Bojan. 2016. Pomembnejše ribolovne vrste slovenskega morja. Ljubljana Šmartno: Zavod za ribištvo Slovenije. <https://www.virtualni-katalog.si/zrs/Ribolovne%20vrste%20v%20morju/> (15. 7. 2023).
- Načrt upravljanja morskega gospodarskega ribištva v teritorialnih in notranjih morskih vodah Republike Slovenije. 2021. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/RIBISTVO/Morski-ribolov/NUR/Nacrt-upravljanja-morskega-gospodarskega-ribistva-v-teritorialnih-in-notranjih-vodah-Republike-Slovenije.pdf> (8. 4. 2023).
- Pravilnik o določitvi in varstvu naravnih vrednot. 2004. *Uradni list RS*, 111/04, 70/06, 58/09, 93/10, 23/15, 7/19 in 53/23. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=PRAV6035> (15. 4. 2024).
- Puklavec, Danilo, Bertok, Marko. 2016. Načrt ribiškega upravljanja v spodnjedravskem ribiškem območju za obdobje 2017–2022. Ljubljana Šmartno: Zavod za ribištvo Slovenije. https://www.gov.si/assets/ministrstva/MKGP/PODROCJA/RIBISTVO/Nacrti-upravljanja/3_Nacrt_ribiskega_upravljanja_v_spodnjedravskem_RO_05092016.pdf (23. 2. 2024).
- Sajovic, Alenka. 2012. Izvajanje dejavnosti v prostoru. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. E-knjiga. <https://nova.bts.si/wp-content/uploads/2022/09/Izvajanje-dejavnosti-v-prostoru.pdf> (20. 4. 2023).
- Seznam avtohtonih in tradicionalnih sort kmetijskih rastlin. 2004. *Uradni list RS*, 33/04, 110/04. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=DRUG1547> (15. 3. 2025).
- Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024a cop. [Fotografija steljnikov]: <https://www.shutterstock.com/image-photo/birch-grove-untouched-grass-on-summer-1899949915> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024b cop. [Fotografije ptic kulturne krajine]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/coturnix-quail-509515420>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/little-owl-athene-noctua-close-2148383439>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/adul-male-european-green-woodpecker-picus-518976712>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/red-backed-shrike-aniuscollurio-male-671342899>, 5 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/hoopoe-upupa-epops-approaching-nest-hole-1013479459>, 6 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/male-common-redstart-phoenicurus-174518033>, 7 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/wryneck-jynx-torquilla-635535131>, 8 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/corncrake-landrail-crex-758013433>, 9 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/ortolan-bunting-emberiza-hortulana-natural-environment-1747614281>, 10 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/eurasian-curlew-common-numenius-arquata-stilt-1887777883>, 11 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/meadow-pipit-anthus-pratensis-small-passerine-1636686637>, 12 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/lesser-kestrel-falco-naumanni-male-flight-196001750>, 13 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-roller-coracias-garrulus-siting-still-1761256682>, 14 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-serin-serinus-perched-branch-1854029839>, 15 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/common-linnet-linaria-cannabina-adult-male-1784714744> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024c cop. [Fotografije plodonosnih rastlinskih vrst]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/fruits-rowan-sorbus-aucuparia-1152307286>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/common-whitebeam-sorbus-aria-ripe-fruits-1525596620>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/beechnuts-on-green-natural-494684098>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/naturally-growing-hazelnut-clusters-sunshine-leaves-1443721097>, 5 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/wild-strawberries-fragaria-vesca-close-garden-1101849170>, 6 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/black-sambucus-nigra-white-flowers-blossom-1790840726>, 7 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/branch-ripe-raspberries-summer-garden-red-1472372723>, 8 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/dog-rose-fruits-rosa-canina-nature-1980928367>, 9 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/euonymus-europaeus-european-common-spindle-capsular-2038492136>, 10 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/cherry-farm-on-western-slopes-colorado-131777783> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024č cop. [Fotografije slik varovanih vrst hroščev]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/single-individual-rosalia-longicorn-alpina-alpine-2204620613>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/great-capricorn-beetle-scientific-name-cerambyx-2241488785>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/morimus-funereus-longhorn-beetle-natural-habitat-2112592670>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/harmonious-scenery-male-stag-beetle-lucanus-1752594755> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024d cop. [Fotografije slik varovanih vrst ptic]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/male-european-honey-buzzard-pernis-apivorus-1795913617>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/whitebacked-woodpecker-on-tree-dendrocopos-leucotos-1252411063>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/two-storks-spring-during-period-trustblack-1394070698>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/lesser-spotted-eagle-clanga-pomarina-sitting-1650022057>, 5 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/golden-eagle-aquila-chrysaetos-sitting-winter-1313276648>, 6 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/black-grouse-malefemale-western-capercaillie-meshchersky-1383767234>, 7 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/bubo-owl-portrait-nature-1797161152> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024e cop. [Fotografije slik močvirskih živalskih vrst]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/pair-two-dragonflies-sitting-close-each-1695617194>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/closeup-on-aquatic-male-italian-crested-2131498579>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/yellowbellied-toad-bombina-variegata-grass-blurred-1069298675>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-pond-turtle-emys-orbicularis-1835146210> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024f cop. [Fotografije slik živalskih vrst]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/wet-muskrat-ondatra-zibethica-sits-water-629188418>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/badger-forest-animal-nature-habitat-germany-1186293463>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/group-wild-boars-sus-scrofa-running-1253589994>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/red-fox-vulpes-small-young-cubs-1253590069>, 5 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-pond-turtle-hatching-egg-isolated-2134459629> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024g cop. [Fotografije vrst, ki potrebujejo zveznost vodotokov]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/freshwater-fish-isolated-on-white-background-1387434512>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/danube-barbel-mreznica-river-croatia-1632545962>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/swimming-brook-lamprey-632168198>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-bitterling-rhodeus-amarus-wild-fish-2246346419> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024h cop. [Fotografije vzdrževanje vodnih teles zaradi varstva vrst]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/female-kingfisher-alcedo-atthis-sitting-on-1556083844>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-otter-reflected-waterottereuropean-190704920>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/balkan-goldenring-cordulegaster-heros-male-perching-2242899573>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/spring-flower-meadow-big-black-white-2150037599> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024i cop. [Fotografija čapljice]: <https://www.shutterstock.com/image-photo/ixobrychus-minutus-search-fishwaterbirds-rare-bird-584468569> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024j cop. [Fotografija trajnostno zeleno mesto]: <https://www.shutterstock.com/image-photo/chicago-skyline-aerial-drone-view-above-1814322713> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024k cop. [Fotografije živali v mestu]: 1 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/colony-bats-cave-hanging-on-wall-146473397>, 2 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/young-common-kestrels-falco-tinnunculus-nest-2192875913>, 3 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/portrait-eurasian-eagle-owl-bubo-close-1508817272>, 4 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/spring-flower-meadow-big-black-white-2150037599>, 5 – <https://www.shutterstock.com/image-photo/european-roller-coracias-garrulus-flying-rare-1899401119> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024l cop. [Fotografija nadhoda, ki omogoča živalim prehod čez oviro]: <https://www.shutterstock.com/image-photo/road-traversed-by-wildlife-crossing-forming-2027125235> (20. 4. 2024).

Shutterstock: Explore Royalty-Free Stock Photos & Images. 2003–2024m cop. [Fotografija ptic, ki gnezdijo na daljnovidih]: <https://www.shutterstock.com/image-photo/storks-nest-high-on-telephone-pole-2227605681> (20. 4. 2024).

Skupnost naravnih parkov Slovenije. 2023 cop. Pragozdovi. *Naravni parki Slovenije*. <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/zanimivosti/pragozdovi> (15. 2. 2023).

- Skupnost naravnih parkov Slovenije. 2024 cop. Krajinski park Goričko. *Naravni parki Slovenije*. <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/naravni-parki/krajinski-park-goricko> (22. 3. 2024).
- Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji. 2002. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor. <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MOP/Publikacije/cfdbffe81b/biotska.pdf> (23. 2. 2024).
- Surina, Boštjan. 2004. Strokovno mnenje o vplivih postavitve vetrne elektrarne na Volovji rebri na ohranjanje naravnih habitatov ter prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. V: *Umeščanje vetrne elektrarne na območje Volovje rebri nad Ilirsko Bistrico: zbornik referatov*. Ljubljana: Umanotera. https://ptice.si/wpcontent/uploads/2014/03/zborniki_2004_1_zbornik_referatov_umescanje_vetrne_elektrarne_na_obmocje_volovje_rebri.pdf (10. 4. 2024).
- Škvarč, Andreja, Damjan Vrčec, Gregor Danev, David Fučka, Nika Debeljak Šabec, Lidija Globevnik, Jurij Gulič, Špela Habič, Zdenka Kramar, Simona Peršak Cvar, Zlata Ploštajner, Samo Podgornik, Mateja Žvikart. 2007. *Vodnik vsebin za pripravo podrobnejših načrtov upravljanja območij Natura 2000*. Ljubljana: Zavod RS za varstvo narave.
- Uredba o ekološko pomembnih območjih. 2004. *Uradni list RS*, 48/04, 33/13, 99/13 in 47/18. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED629> (15. 4. 2024).
- Uredba o habitatnih tipih. 2003. *Uradni list RS*, 112/03, 36/09 in 33/13. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=NEZN154> (15. 4. 2024).
- Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). 2004. *Uradni list RS*, 49/04, 110/04, 59/07, 43/08, 8/12, 33/13, 35/13 – popr., 39/13 – odl. US, 3/14, 21/16 in 47/18. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED283> (15. 4. 2024).
- Uredba o varovalnih gozdovih in gozdovih s posebnim namenom. 2005. *Uradni list RS*, 88/05, 56/07, 29/09, 91/10, 1/13, 39/15 in 191/20. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=URED3176> (15. 4. 2024).
- Velikanje, Emil. 2001. Listavci. V: *Les: osnove nastanka lesa, najpogostejše vrste in nekatere lastnosti lesa*. <http://www2.arnes.si/~evelik1/les/listavci.htm> (20. 11. 2023).
- Vidic, Jana, Jelena Hladnik, Majda Odar, Mojca Smolej. 2021. Priročnik za izvajanje Pravilnika o označevanju zavarovanih območij, naravnih vrednot, ekološko pomembnih območij in območij Natura 2000, *Uradni list RS*, št. 145/21. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor. https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/Zakonodaja/Oznacevanje_prirocnik2021.pdf (7. 3. 2025).
- Viler Kovačič, Adrijana. 2010. *Okoljevarstvena zakonodaja*. Celje: Fitmedia.
- Vrčec, Damjan, 2007. *Usmeritve za ohranjanje ali vzpostavitev ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov Natura 2000 v Sloveniji*. Ljubljana: Zavod RS za varstvo narave.
- Zakon o divjadi in lovstvu (ZDLov-1). 2006. . *Uradni list RS*, 16/2004, 120/2006. <https://www.iusinfo.si/zakonodajna-knjiznica/zakon/Z04276FA/clen/4> (7. 3. 2025).
- Zakon o gozdovih (ZG). 1993. *Uradni list RS*, 30/93, 56/99. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO270> (7. 3. 2025).
- Zakon o ohranjanju narave (ZON). 1999. *Uradni list RS*, 56/1999, 96/04 – uradno prečiščeno besedilo, 46/14, 31/18, 82/20. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO1600> (15. 4. 2024).
- Zakon o sladkovodnem ribištvu (ZSRib) 2006. *Uradni list RS*, 61/06. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO3600> (10. 4. 2024).
- Zakon o varovanju kulturne dediščine (ZVKD-1). 2008. *Uradni list RS*, 16/08, 123/08, 8/11. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO4144> (7. 3. 2025).

- Zakotnik, Matic. 2015. Pregled inženirsko bioloških metod v sonaravnem urejanju vodotokov. Organizatorja Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo in Društvo študentov vodarstva; nosilec projekta Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo. *Ljubljana povezuje* (Izvajanje projekta). Prosojnice. http://ksh.fgg.uni-lj.si/ljubljanaconnects/Data/OkroglaMiza2015/predstavitve/Zakotnik_Pregled%20inzenirsko%20bioloskih%20metod%20v%20sonaravnem%20urejanju%20vodotokov.pdf (20. 4. 2023). Predstavitev na Okrogli mizi LIFE projekta Ljubljana povezuje za študente, Ljubljana, 10. 11. 2015.
- Zavod RS za varstvo narave. 2021. Splošne naravovarstvene smernice za urejanje prostora, verzija 1.4. 2021. Nosilka projekta Tina Klemenčič. Ljubljana: Ministrstvo za okolje in prostor. https://zrsvn-varstvonarave.si/wp-content/uploads/2021/03/Splo%C5%A1ne-naravovarstvene-smernice-za-urejanje-prostora_.pdf (20. 3. 2023).
- Zavod za gozdove. 2021. Ključna razlika med poklicnim lovstvom v loviščih s posebnim namenom in ljubiteljskim lovstvom v Evropi in pri nas je v strokovnosti in poglobljenosti dela, ki sta mogoči le s poklicnim kadrom! Ana Ašič (ur.). *AnaAsicSic!*, 16. .2. <https://anaasicsic.com/2021/02/16/kljucna-razlika-med-poklicnim-lovstvom-v-lovisciah-s-posebnim-namenom-in-ljubiteljskim-lovstvom-v-evropi-in-pri-nas-je-v-strokovnosti-in-poglobljenosti-dela-ki-sta-mogoci-le-s-poklicnim-kadrom/> (15. 7. 2023).
- Zupančič, Nataša, Tanja Sunčič, Lucija Česnik, Ivo Kejžar, Aleksander Jenko, Branko Štrekelj, Tomaž Kralj. 2022. Dodatek za presojo sprejemljivosti vplivov na varovana območja za Okoljsko poročilo za Strateški načrt Skupne kmetijske politike 2023–2027 za Slovenijo. Izdelovalec IPSUM, okoljske investicije. Ljubljana: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. https://skp.si/wp-content/uploads/2022/10/01.01.01_Dodatek-OP-SN-SKP-2023-2027.pdf (24. 1. 2023)
- Žaler, David, Dragana Prepelič. Slojevitost gozda: struktura gozda. *Gozd*. <https://gozd.yolasite.com/slojevitost-gozda.php> (20. 4. 2024).
- Žvikart, Mateja. 2010. Uresničevanje varstvenih ciljev iz programa upravljanja območij Natura 2000 v kmetijski kulturni krajini. *Varstvo narave*, št. 24: 21–34. https://zrsvn-varstvonarave.si/wp-content/uploads/2019/09/Zvikart_2231.pdf (20. 4. 2023).